

NUR'I

ŞƏWQA SƏBE

Hykmate seksija kyrmança.

REWAN — 1934

1934

14

NURI

1934

14

891.5

ՏՅՈՒՆԱՆ ԵՐԵՎԱՆ

Tēmūrē Xelil Mūradow

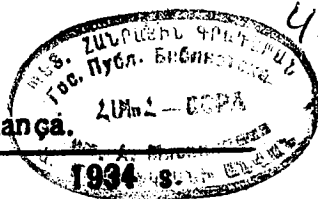
2 - oy Pereulok F0çika
dom 7, kv. 8

ÊRÉVAN - 375078 - USSR

Tel. 35.10.20 (mal) - 52.97.41 (kar)

Nəsrā Hykmate seksija kyrmança.

Rowan

Нәшрхана һыкмаҗе.

Главлит. № 8356 (b)

Нәшр. № 2781

Тәмби № 2359

Тираж 1500

Zəlixə

Ənja Zəlixə sisə, mina bərfe əjaje Əgricə. Sing u bərə Zəlixə nərme mina pəmbyje Rəwane. Bəznə Zəlixə şoxzravə, rəndə, mina rhane bəzi, cəve we rəş u bələkə, mina sterka s̄be d̄s̄rusə.

Zəlixə wərgərt̄bu k̄n̄çə komçahelan dora pora sərə x̄yə məqəs kr̄bu. Zəlixə nəv ḡynd aktiv dxəb̄tə, h̄m çerge komsomolada, h̄m zi mək̄təba evaradā r̄nd dxunə. Ḡynde Zəlixə nez̄ka cəme Ərəze bu. Bəri əw̄l Zəlixə x̄yə n̄vis̄l nəv kolxoze.

Dja Zəlixə m̄br, bave we zuva m̄ribu. Uzəka Kom-somola Zəlixə şand bazare Leninakane. Zəlixə h̄m h̄n dbu mək̄təbe, h̄m zi nəv tərziخانه h̄ne k̄n̄çdrunə bu. Zəlixə nəv fabrike dxəb̄tja. We dərə k̄n̄ç, gorə u fufajka dhunand̄n u haz̄r dkr̄n. Bazare Leninakan l̄ d̄ylə Zəlixə gelək x̄yəş dhat. Həvale t̄zə gelək nase wl bun, əw şəv u roz dxəb̄ti u h̄n dbu. X̄yəşə Leninakan, bazare Leninə.

II.

Dəma ko s̄be borja zavod fabrika Leninakane b dənge şir̄n klam dbezn̄, Zəlixə z̄ xəwe radbə, dəst ruje x̄yə d̄şo, kəziye x̄yə şə dkə u b həvale x̄yəva dcə fabrike.

Dərje fabrike vəbu, kome qize: ur̄s, f̄lə u kyрманç cunə h̄ndur.

Maşinan dxəb̄t̄n, cərxan dgər̄n u klame r̄nd d̄stren. Mərv̄ dxazə şəv u roz ḡyhdarja klame maşinan.

бъкә. Варе Ленинакәдә ты фабрика тунәбу, ле вәки вә-
лат бу Şewғыстан, гәләк фабрике тәзә нав Ленинакәдә һә-
тыпә ськыме.

Nha таҗа текstile хәмлә базаре Ленинакәдә. Таҗә-
ки тәмам завод фабриканә. Сал б сал зедә дьнн завод
фабрикә у дхәмлә базаре Ленин. Хәҗе хәбатциjan зл кә-
ләкә завод фабриканә.

Сәр фабрика бәҗрәҗе сор дьрфрә. Клубе хәбатциja зл
кәләкә фабрикеҗә. Ве дәре кино, тәтрон дьбә, хәбатци тен
тамаша дьнн. Рәх клубе мәҗданә зара һәҗә, зарә хәбат-
циjan тен ве дәре дминьн, дьхуән, вәдхуән, длизьн һәта
де у бавә ван хәбат хлас дьнн, тәв вана дьнн мал.

Әфтәмобил у ыроқун сьбә һәта еварә з фабрике пәрсә
(пәрти) дьнн. Вәки мәҗв һәрә фабрике едл тыҗара нахәзә
зе дәркәвә.

Qiz rez bunә dora сәрхан. Дәсте Зәлихе әвҗа гьнд
дгәрә дора сәрхан, қажә ты дбәзи маҗнаҗә. Рәх Зәлихе
алики Сируш сәкнibu, алҗе дьнн Таҗа. Нәр се қиз зл Ком-
сомолә аktivьн. Бәзна Таҗа гьнд, зрав у дрезә, дора
кәзҗе wi мәҗәскриҗә. Зәнд у базне wi дминә мьрмәре
спi. Сируш зл қизәки рәндә, базна wi нивсәҗә, кәзҗе wi
мина қәтрәне рәшә, бьск у хәнгәле wi бәлав бунә сәр
әнҗа у сурәте wi. Әwana сьбә һәта вәхте таҗтеҗа нав
фавбрике дхәбтьн. Пәҗ таҗтеҗа денә мәктәбе еваран. Сәвә
қиза вәхта хәбәте һәрдәм сәр сәрхе тәҗҗанә. Маҗнан
әвҗа сурә-сурә дәнг дәртхьн, ты бәзи қажә blur у музи-
канә. Мәрве гьнди вәки бкәвә фабрике, едл нахәзә зе
дәркәвә. Борҗа фабрике дәнге зрав у җирьн бәрда. Маҗнә-
б сәрәкева сәкнin. Хәбатциҗе қиз у хорт сун хәҗнханә-
җәште бхуән, һнәки рһәт бьн, паҗи бен сәр хәбәта хуә.

III.

Borl disa дьнг да, ду кьҗҗа зорә. Ду дгәрҗа сәр, раст,

mina qəjtane drəz dbu həwədə. Xəbatcije xort u qiz cun
həndura fabrike.

Disa maşına dgərjan u klama xyə dgotʸn. Zəlixe
dəst pe xəbatə xyə kʸr. Direktor haq fabrike got:

— Həvalno z məktəbe Tylvise şagʸrd hatnə fabrika
mə ekskursja u tamaşa bkʸn. Hərjəki çije xyədə rənd
bxəbtʸn. Direktor cu Dərje fabrike vəbu. Ekskursanda tzi
bun həndura fabrike. Şagʸrda məktəbe haqʸbun dıʸna u
tamaşe bkʸn tekstile Lenınakane. Xəbatciki sərwxət peşja
wan kəʸtbu, wana nişan dda u qəsə dkʸr, dərheqa xəba-
ta maşına risandʸne, hunandʸne u je dʸn.

Şagʸrda dor b dor gərjan u tamaşe krʸn. Qize xə-
batci zəndvəkri mina bagere dxəbtʸjan. Şagʸrda hatʸn
rəx Zəlixe u həvale wi. Şagʸrdəki z Zəlixe pʸrsi got:

— Ajlxə tə cqasə tərə tə dkə.

— Əre tere dkə, he hnək zi zedə dbə.

— Ty mʸra bezə qiza dəlal, roze cənd cərxə ysa
tzi dki, bezə mʸra əze bʸnvisʸm.

— Dəh dəqiqə şunda cərxəki tzi dbə. Şagʸrd gotna
Zəlixe nvisi. Zəlixe hʸm çaba şagʸrd dda, hʸm zi dxə-
bʸtja.

— Maşala, şəta tə xyəş, ty qizəki əgiti. Ty bezə
mʸra həv. Zəlixe tə plana xyə pak qədandijə jan na?

— Nə tənə əz, təv brigada mə, plana xyə b səd
blst sələfi qədandijə, mə nişana dərbdarje standijə. Şagʸrd
xatʸr xyəst u cu ghişt həvale xyə. Şagʸrda b dʸl əşqi
gərjan nʸv fabrika tekstile Lenınakane, gələk şa bun,
wəki xəbatcija plana xyə qədandʸnə u dha əşqli dxəbtʸn.

Cəve Zəlixe sər cərxanə, pəmbu mina bərfe Ələgəze
splijə. B dəve maşineva cedbə rise zrav, bərhəv dbə
dora təşje cərxan. Sıruş kələka Zəlixe səknibu, əw zi
xəbatkərəkə zorə. Zəlixe pʸrsi.

— Həvəle Siruş kəngi əm gərək həryn ekьskurse, ekskursə təştəki başə.

— Kəngi mə plana хуə b səd pençl sələfi qədand, we wəxtə əm dcnə ekskurse.

— Əw rastə, həta xlasbuna ve mьhe gərəke əm plana хуə təmām bəqədinьn. Z we şunda əm gərəke həryn Moskva ekskurse, dbezyьn Moskva bazarəke rьndə.

IV.

Bazare Lenin sal b səl təzə dxəmylə. Poez b reze vagonava kəvьr təxtə, keran, şuşə u həsьn tinə, bona cekьna хanija u zavod fabrika. Xəbatci u hosta dxəbь-tyь: cedьkьn kino, tatron, zavod fabrika u хanje təzə bona xəbatcija u kyfətə wan. Kızan dərə ty bьneri car aljava xəbat dкələ. Qoқа хanje kəvьn u xrabə tinьn, çije wan cedьkьn хanje məzьn, təzə b dəri u pənçərə rьndva.

Bazare Lenin gərək bьbə məzкəza proletarjata Fьls-tana Şewre,

Evarə, qiz dərкətnə z fabrike, kьnçə хуə gyhazьnə, surətə хуə şuşьnə, kəzi şə kьnə u b ləz dcnə məktəbe, wəki dərəngi nakəvьn.

Əwana cun ghişьn məktəbe. Zəngьlə məktəbe ledan. Dəri vəbu: Şagьrda cun hьndura məktəbe, səjda hat dəst pe dərse kьr. Xəbatcije qiz u xort zəf rьnd gyhdarja səjda dкьn.

Nha net u mərəme Dəwləta Şewreje, wəki yьm u mədənjata xəbatcija bьnd kə.

Nha gələk qylyxdare baş: doxtor, inziner pedagoz z xəbatcija hazьr dкьn.

Zəlixə gьlje səjda zu hьldani: çar-çara ko sərwxət nədbu, pьrs dda səjda u əjan dкьr, cь ko fəm nəkrija. Əmre məktəbe l dьlə Zəlixə gələk хуəş dhat. Roz bь roz cəve we vəbu, əw hini səjasat u işə inglaba proletara

bu. Rənd gyh dda sər cətnaja u peşda cujina Hykmata Şewre.

Əw sərwxət bu, qo wəxta cekrəne sosjallizme, laz-
mə b dərbdarje xəbat bəqədinən. Lazymə qajim bən u tə-
jaq bən, həta hıydaná snıfa u qədanəna sosjallizme,

V.

Şəhət dəh bu. Zəlixe u həvale xyə z məktəbe dərəkə-
tən. Zəlixe got:—də zu, ləz kən, wəki əm hərən bgizən
çvata fabrike, dərəngi naqəvən.

— Rastə, got Siruş, iro çvate mēda gələk gylje
ərz u lazymı hatijə danine.

Qıza xəbatqar ysa dcun nav kuca Lenlnakane, mina
kəwe gozəl dbəzjan.

Əwana ghiştən bər dərje klube. Xort u qize komsol
həmu zi bərhev bun wə dərə.

Təv cunə hındur. Çvat dəst pe kən. Sədyr gylja
roze həmura əjan kər, paşi got:

— Bezen perse ki həjə, əm sər zedə bkən. Jəke
dəste xyə bənd kər.

— Bezə həvale Siruş...

— Zedə kə pırsək: dərheqa peşda anina zəne kuy-
mançan, sər xəbata fabrike u ırqe. Çvat dəst pe kən.
Bəri direktora fabrike rabu xəberda dərheqa qədanəna
plana, peşdacujina u kemasja, ko nav 3 mhada qəwəmijə.

Xəbatcija u komsomola rənd gyhdarje direktore dkrən.
Pəj xəberdane wi, xəbatcija rabun kemasi u peşdacujina
gotən. Zəlixe u Siruş z alje brigada xyə rabun əjan kən,
wəki əwana plana xyə b səd pençi sələfi qədanəne.
Sosmərçe həvale dənra gredanə. Əwana gazi kən, wəki
həmu xəbatcije tekstile xyə əjan kən dərbdar b laçı u dərbd-
dari şxyəle xyə bəqədinən.

Э we şunda gli hat danine, wəki зьне кyрманчан пеşда бiнн. Bona we glije Siruş rabu хəбər da. Хəбər-даңа wi һəму zi гьнд gyhdari крн. Pəj хəбərдаңа wi qrar hatə danine, wəki 10-15 зьн з gynde кyрманчан бiнн, нав фабрике Leninakane u тəşkilata бхəбтн.

Nav çvate кьвş крн, wəki brigadəki бьşиньн gynde кyрманчан, hale. зьне кyрманчан ʔбьнһерə, тəşkilata зь-нан сəkə, сəнд qiz u зьн zi бiнə нав Leninakane бхə-бтн. Çvat бəlav bu бəşq u дьл: Zəllхе u һəvale хуə сун razan, wəki сьбе zu disa һəгьн сəр хəbate хуə.

VI.

Bharə, glihaje һəşin b kyllika sor u zərva ərd nəşş крнə. Çotkare kolxoze zəvje хуə radкн. Əmre kolekti-ve zi mina gyle bhare vədbə u dxəмыə. Car aljava dənge хəbatkərə u çotkare kolektivejə.

Le kulak he dxəzьн kolektiv xrab кн. Bər kulaka şər dkьн batrak kəsibe gynd u kolxozvana b sərkarja ʔьrqa Lenin.

Ərde bhare хəмылјə. Brigada qiza hazьrə. Əftəmə-бил hat бər дərje фабрике сəkни. Brigada qiza le sjar bun.

Əftəməбил dfrə mina bagere. Qiza з əftəməбиле dor хуə dnerьн: car alja merge һəşin, gyl, av u бələқinə.

Le əftəməбил dbəzə nola bagere, nahelə qiza гьнд tamaşa bkьн.

Əftəməбил borja хуə da u сəkни нав gynd. Zare gynd бərhəv bun dora əftəməбиле. 5 qiz pəja bun з əftə-мəбиле. Sədre gynd hat wana təқlif кьр oda Şewra gynd.

Əwana runşтн rhət bun. Зьне gyndja zu bhистн u бərhəv bun dora qizan.

Hər jəke dərde хуə dgot.—Mere мьн мьн dkytə,

ja dьn dbezə: əz dxazьm xəbatəki xуəra bьbиnьn, jəke zi dgot:—lazьmə təşkilata zьna be cekrьne gunde məda.

Brigada qiza evare çvat krьn. Əjan krьn, fьkr u mərəme hatna waң. Zəlixə nav xəbərdana xуəda got:—peşda anina zьne kyрманçaң səjasəta Fьrqa Leninə.

Zəlixə u həvale wiva nav we gunde təşkil krьn təşkilata zьnan, kolhoz u məktəbe gund b xəbata xуəva sər rьknəki baş danin. Qьvş krьn z we gunde 4 qiz bşinьn Leninkan hьm məktəbeda bxunьn, hьm zi nav fabrike tekstile bxəbtьn. Zьne gyndja gələk şa bun. Əwana sər-wəxt bun, wəki tənə Hykmata Şewre da ьxtjar u azajl, zьn zi mina meran azanə.

VII.

Brigada qiza cənd roz gərjan, gunde kyрманçada cekrьn təşkilata zьna, təstiq krьn xəbata məktəbe u xуəndьxane. Zəlixə b həvale xуəva gotbun, wəki təşkilata zьna u komsomola gərəк bxəbtьn şər kьn bər ədəte kəvьn, nahelьn qize bьcuk zu bьdnə mer, bьbrьn kəke ədəte kəvьn, ko həta nһa zi majə nav kyрманçaң, hər sal sər merkyştьn, xun rzandьn u zьn rəvandьne gələk xəbatcje kyрманç tələf dьn, əw dьzьmьni majə z mir, şex u aqaləra, əwi gərəke z orte dərхьn. Təşkilata zьn u komsomole gynd gərəke həvgredana xуə mərə qajim kьn. Ysa brigada qiza z gyndəki gunde dьne dcun, zьna u qiza gyndjan dьdana sər-wəxt krьne. Əwana təmam gunde kyрманça (dora Ələgəze) cun, gərjan, hale wan dիn, cь kemasja gynd həbu nvisandьn xуəra anin. Wəxte hatьne xуəra qiz u zьne kyрманçaң anin, nһa wan zьnan, nav fabrike Leninkanədə dxəbtьn.

Tari bun bəre зьне кырмаңан, бьн зор u зулме хəсуја u mere хуə буң. Зьне кырмаңан нһа бəр ron-каја тəва Şewrenə. Nһa nav fabrika Leninakane гəлək зьн u qiza кырмаңан dxəбтьн.

Nһa һəzar qiza mina Zəlixə nav cekььна sosjalizme, nav тəşkilata kolhoz совхозəдə dxəбтьн. Zəlixə нһа мəkтəbe мəзьндə һин dbə. Zəlixə нһа şaire кырмаңанə: қлама cekььна sosjalizme u қлама дькəтьне dnvisə.

Nare

Gynde Ə. nezkə baq u rəze trijanə. Nav gynde çəwəki məzın dkeşə, ava wi rınd u zələlə. Car alje gynd zəvi, dar u rəze trianə. Xanje Nare kələka kanje bu. Xəsuje Nare gələk zulım u mzavır bu, zera pak nəbu. Mere Nare Osmane kyrt roze se çara əwi dkytə. We wəxte Hykmata Şewre təzə hatbu wəlate mə.

Зьнəке Nərəra gotbu: — Dəwləta Şewre azahl dajə zьnan. Nare z əmre xуə u mere xуə razi nəbu.

Rozəki Nare zь mere xуə pьrsi got: «Lo mero ty cma hərəz bələsəbəb mьn dkyti, axьr əz gynəmə, ty suça mьn tьnə. Sьbe hətə evare əz dxəbьtm, qədre tə pak dьgrьm.

— Zəf dьrez məkə, dja mьn gotjə, wəkl kytan kyş- tьn nabьn. zьn najen zəfre, najen rajə.

— Dja tə pir bujə, əqlə we tьştəki nabrə.

— Bəsə, kem zedə xəbər nədə, əze tə bər we xəncəre par-pari bkьn, ty nzani əz kimə, əz Osmane kyrtьm.

— Ty zani mero axьrje ty poşpan bьbi.

— Kі poşpan bə, ty zedə xəbər nədə, wələ əze lev u poze tə bьbrьm, tə nav dьne rəzil u be namus bkьm.

Nare gələki hers bu, çaba Osmane nədə. Nare dgot: — gələ hale zьna nav ve kəmbaxə cьjə, hesьr zь zьnan həzar çar paktьrə. Nare gьri nьr l dija xуə da, çere we kьr u hьlda çer cu kanje

Bər kanje Broje komçahel dəst ruje xуə dşušt. Dəma ko cəve Bro kət ruje Nare, hesьr z cəve Nare dbarjan.

— Nara dəlal ty cma dьgri? əz zanьm əw kьna

Osmane kyrte, wəxta Şewre təv bun çamer, əw dlsa nav paşda majina xyəjə. Əw nzanə wəxta Hykmatə Şewre zьn nakytьn, hykmat əw nhəqi qəbul nakə.

— Həro mьn dkytə, əz nzanьm cь xwəll l sər sərə xyə kьm. Cawa kьm z vi hall xlas bьm. Ty rekt mьra nişan bdə Brahime dəlal.

— Rja rasti əwə, wəki ty be xyə bьnvisi nav təşkilata komçahьlan. Təşkilata Tvaqa çahьle Lentnə, tvaqa qiz u xortə proletarjata həmu dьnjajejə. Komçahьlan şər dьkьn bər ədətə kəvьn, ty nav təşkilate komçahelada qrar u qaçuna we şərə hьn bi u hər tьşt bzanbi.

Narə u Bro çinare həv bun, he bzarotje xyəva, gələk z həv hьz dkrьn, həvra dliztьn, həvra dcuna bər pəz u bərхан. Wəxta xəbərdane dьle Narə hьkьl vəbu, əmre zarotje kət bira we. Narə gri.

Dy zьne gyndja hatnə sər kanje. Narə çere xyə hьlda, dani sər mьle xyə u bərə xyə da mal. Reva Narə fьkr dьkr, wəki cawa z wi hall xlas bə.

II.

— Kəçə Narə kəzi bьri, ty dci kanje car shəta dmьni naje, nabəzl şxyəle male manə. Nə wəxtə cujine mьn tərə got: ve shəte vəgərə wərə, ty sma gyhdarje mьn nekь. Ty nzanь aze kəzje tə baddьm dəste xyə, əwqas leddьm hətə cəve tə spi bə.

— Le daje əz cum, mьn zu çere xyə tzi kьr, əz hatьm, qət əz we dərə nəmam.

— Dəngə xyə bьr, ynda bə z bər cəve mьn, səd həjfa ve nane ko ty dxyi. Narə dəng nekьr, gri u cu bər dərл səkni.

Xəsuja Narə fьkr dьkr, wəki buka we hərə kanje dərəngl bkəvə, we dostə bьgrə. Gələk be rəm bu [xəsuje

Nare, Zəjnoke kor. We roze Osmane kyrt kytanəkə pak l Nare da. Wəxte ledane, Zəjnoke kor dgot:—Ledə-ledə əz qyrbana we dəste bən. Nare edi təjaq nəda, rəvi cu mala bave xyə. Dja Nare le pərsi u got:—əziza mən be-zə sma ty dğri, sə qəwmi, ty sma hatl.

Daje wələ əz edi nasəm mala wan kafıran, əwana b kytane we mən bkyzən. Çaraki mən bkə, əz nkarəm təjaq bđm bər wan.

— Ty hş bə qiza mən, əz ysa naheləm. Dja Nare rabu cu mala xzma xyə, əwe zanbu qiza wi əqylə, suça wi tynəbu. Dija Nare hedikava nezka dərje xzma xyə bu, dəri vəkər u got:

— Kəce Zəjnoke: əw tə sə anljə sərə qiza mən. Hun buk xyl dkn jan bkytane bkyzən.

— Əw şxwələ mənə: buka xyə əz dkytəm, dkyzəm, əw şxyələ mənə.

Həqe tə tynə ty təv şxyələ mala mən bl.

— Demək ty qiza mən bkyzi əz dəjnəkəm, əw zə-manə bərə ninə, səve xyə vəkə. Ty nzani wəxta Dəwlətə Şewre kytan, kuştən b çarəkeva hatjə hıldane.

— Kem zedə xəbərdan lazəm ninə, z mala mən bqəşə, əze hıldəm dare təndure məzuje tə bəla kəm, de dərķəvə.

— Əz dşm Zəjnoke kor, ty ve xəbərə bir naki, ty pak bzanbə, wəki edi pja qiza mən mala tə nakəvə.

— Çənham bə, ty zi, qiza tə zi, kəka wə bəqələ, hun be namusən. Əze z kyre xyəra qizəke ysa blən, hezaji dəh qiza tə bə.

Dija Nare nezka Zəjnoke bu u got:

— Tu nələt l ruje tə bə, Zəjnoka kor.

— Ty benamusı, ty tejl nav mala mən tu dki ruje mən, əze nişana tə kəm.

Hərdu pora həv gərtn, dəste həv gəstn, çere həv kryn. Qəs tynəbu we dərə, ko wana z həv vəqətanda. Dja Nare xəsuje we avətə ərdə, kytanəki pak le da u got:— kytan pakə, ty u Osman qiza mən dkytən. Əva təra kytan.

Dja Nare bərda cu mala xyə, əhd u qrar kyr, wəki tuçara qiza xyə nəşina mala Osmane kyrt. Evare Osman z xəbate zvrı hatə mal, dit Nare nə malə. Z dja xyə pırsı; De got:

— Hers bu bərda cu mala bəve xyə, edı naje. Osmane kyrt gələk hers bu got:—əze hərəm znyk b kytanə bınm.

— Lo ty cawa həri b kytanə znyk bini, axyr dja znyke hat vıra got:—ty əmre wə tynə hun qiza mən bkytən, Dəwləta Şewre qrar dərxystijə: həqe kəsək tynə zyn bkytə.

Mən u əwi l həv da, sond xar, wəki edı qiza xyə nahelə be mala mə. Osmane kyrt hnəki fkr kyr, cawa mərve qor poşpan nzanbu sə bkra, sə xyəli bdaja sər sərə xyə.

— Təj-ho: Nare cu mala bəve xyə, edı naje, əze sə bkym, sə xyəli bdyt sər sərə xyə, sə mala xyə xrab kym, wələ Nare z dəst mən fıri cu. Çəgərə Osmane kyrt dşəwytja, mina sitle be av ko sər əgre dqzle, dşəwytə. Osman gələk fkr dkr.

Məqrab gərtnbu sər gynd u dəştə Ararate, dar u dəvja, baq u rəza dhəzjan, bər baje evare. Dyle Osman z mina şəvarəş bu, təri bu.

III.

Nare runştbu bər dərje mala bəve xyə nəxşa gore cedkr. Osmane kyrt hedi hedi nezka Nare bu. Nare

dit ko mere wi te nezьka wi bu, z we dərə rabu em mal. Osman mələl bu, sərwxət bu ko Nare wi naхазə əw zi b dьle şkesti pəj Nare cu, dəri vəkьr cu һьndura mál u got:

— Narine сь bu, сь qəwimi, ty sma hatl.

— Də zu dərқəvə z mala mə, əw çere һan һьldь-
dьm l ənja tə dxьm, edl əz zьna tə nльm.

— Сь bujə Narine çan, əziza мьн, ахьr мьн тьş-
тək nəkrijə, rabə əm һəгьң mal, əht u qrar çane мьн
bə, edl tuçara naқyтьm.

* — Də zu ynda bə z mal, əze dare təndure һьldь-
dьm sərə tə dxьm, қotje һəram. Dja Nare һat mal, мьле
Osmane kyrt gьrt, dəri vəkьr, Osman avitə dərva u dəri
dada.

Osman b şin u grin hat mal dja хуəra qəşə кьr.
Dja Osman zəf hers bu, got, wəki əw edl nasə alje
zьnke.

Dьle Nare gələk şa bu, got: — qrar çane мьн bə, edl
əz nasьm çəm қotimere. Evare Nare dit Bro, əw dcu
bər b kanije. Bro wəhte ditьne sərwxət bu, ko Nare
dьlşajə. Bro we roze z nəhje təzə hatbu, əw çubu boңa
təşkil kььna kolxoze. Bro got:

— Narine iro çvata komçahela һəjə, ty zi wərə Na-
rine dəlal. Nare dcu çvata komsomola u səjasəte hin dbu.

Şxyəle Nare u Osman kətbu təşkilata zьna. Gazje
wan kььn, sədre zьna got:

— Osman ty сьma bəđьl һəwa Nare dkyti, ty nzani
wəhta Şewre zьң naқyтьn.

— Əw şxyəle мьнə, zьna мьнə, əz dkyтьm zi, dx-
zьm zi, sma һun təv şxyle мьн dbьn.

— Həval һəqe tə tynə ty zьң bkyti.—Gazje Nare
bкьn. Əm nha şxyəle wə saf dкьn. Nare hat cu çəm
sərde zьңa səkni.

— Məlumatje wə dıkm sədre dəlal, wəki əz edi zəna Osmane kyrt nınyım. Əm z həv qəjtjanə, hər jəki mə xyje sərə xyəjə. Əwə qrara mən ja paşynə.

— Həj-ho zəmano ty xrab bi, zən zi be nav təşkilata ruje meran xabər bdə, əw şxyələ nəbujişə. Osman edi dəjnəkər, z we dəre rabu dışəwəti dərəkət. Osman hat mal qəsa kər cə hatbu sərə wi. Dja Osman got:

— Qət xəma nəkə, əze təra zənəki ysa bınym, wəki dəh çara z Nare cətyr bə.

— Wələ dajə edi əz zəna mına Nare nabiçyn, əwi z dəst mən fəri cu. Dja Osmane şirəta kyre xyəra dkyf, got:—Osmanə lawo, rozəki xali hərə Nare bkyzə. Əwə namusa mala mə da bər pişə xyə. Osman gələk fkyr kər, gotna dja wi le xyəş nəhat. Dəste wi nədcu, wəki əw Nare bkyzə. Qrar dani, wəki rozəkə rabə hərə çəm zəna xyə hivi u zari bkə, bəlki Nare be. Dyle Osman dşəwətə qət ddbet nədda, dgərja, şəve xəwa wi nədhat. Rozək Osman rabu dcu çəm Nare, reva zəf fkyr dkyr, b gəlşi dcu, axərje cu çəm Nare.

— Nare ty wərə əv çara han bbaşxinə, əz gynəkərbum, əz hivi dkyr ty disa be əm həvra roza xyə dərbaz bkyn. Wərə pişə tə pac dkyr. Xali bu kəs wan dara ty-nəbu. Osman qor bu xyə avet sər pişə Nare, zənyək dəf da, avet allki, da bər lənga, çere Osman kər. Osman rabu gəri u bərda hat: dyle wi dşəwətja u dhəlja

We sale nav gynd məktəbe zənan wəkrəbun. Təmam qiz u zəne gyndja dxyəndyn. Nare zi təv wana dxyənd. Paşi xyə nvlisi nav yzəke kəmçahela. Nav təşkilata zənan dxəbətli. Nare bu xyəndi u aktive zəne kyrmançan. Əw-qas gınd u dəlal bbu Nare, mına xəzale cjan. Nare soz

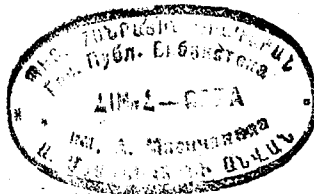
dabu, wəki Bro bstinə, çəgərə Osmane kyrt dşəwtja.

We roze ko Bro u Nare zəwəçjan, O mane kyrt z dərva hat, dəste xyə sər dyle xyə danibu, dkra həwar. Dja Osman nezək bu.— Əw sə bu Osran.— Ax daje dyle mən, teşə: dəst xyə danibu sər dyle xyə n kətə ərde: ax Nare, Nərine ty cças rənd bu. Edi dəng z Osman dər-nəkət, əw mər çije xyəda.

495-72

2856

2359-2

K ə W e

Gynde Saribulaq neziki meşəyə. Kəwşane Saribulaqə gələki rəndə. Dəra gynd merg, ciman u gyle dələlən. Le gynde kyrmançan paşdamaji bun, pəj ədətə kəvən dçun: zən nav tariedabun, bən dəstə xəsuje u mere xyə, qət rəttje nadditən. Kəwe çer l sər mbl haətə kanije. Kəwe wərgərtbu kyrtyka qədifə, kəmərə ziv pəştə xyə gre-dabu. Kəwe mina bərxə zozane nav həmu zəne gyndje kəvş bu.

Hurjek ysa rənd nav həvt wəlatə tynə.

Əğit u həvale xyə z nəhje tətə hatən, l kanje gynd pəja bun, ave vəxuarən. Kəwe çere xyə təl dker. Kyrtyka qədife mina şəwqa rofe dzəryqja. Əğit bər gyhe həvale xyə hedi dgot:—Əw kafyr bav cqa rəndə, hurjekl ysa ty wəlatada pəjdə nabə.

— Həv. Əğit əw buka Əlje Sloje. Nav Saribulaqə zənəki ysa tynə. Mere wl ty nas dki, jəke kotijə. Səd həjfa wl zəne ko kətje dəstə wl. Dəma Kəwe çere təl hylə sər mblə xyə, xəngələ bışkan l ənje wl bəlav bun. Çer l sər mbl Kəwe əwqa zu dçu, cawa kəwe gozəl ko dbəzə nav tət u zənarada.

Pirka Şəme hat bər gyhe Əğit, u xəfki tıştəki got. Əğit kənja u got:—zəf zə tə razimə. Ty dija mənə dələli, əze wəki hərym bəzare Rəwane sь tərə lazım bə binym.

Məqrəb gərt sər gynd. Baje nərym zə alje meşə dhat, xyəra tani bina gyl n sosənan. Gynde Saribulaq xyəşə bər baje evare.

II.

Pirka Şəme nav gynd əjan bu. Dylkətna zəf xort. Buk u qizan b dəste wi dbun. Zmanəki ysa le həbu, bə wi zmani u şərəzatje, təmam zyn u buke Saribulaqe bən dəste wida jəmani haşbun: ke dwerja bər we xəbər də, kemasje həmu buk u zyna əw dzanəbu.

Kəwe zanəbu, bona wi zı tycara nədxəst nezka pirka Şəme buja. Əw l dyle Şəme xyəş nədhat. Rozəke wəxte Kəwe z bedərə dhat, pirka Şəme nezyn bu u got:—əz həjrana cəve təmə, ty cəqas dəlall, qaje dbezi qıza xan u aqaləranə. Ty gylı Saribulaqeda. Kəwe gyh nəda wan xəbəran, rija xyə gərɥ cu mal.

— Le-Le qızka kərə ty narazi ruje mən bənherl. Bəra qarar bə, əze kybarje u calme tə bəskənəm, sawa mışk bər pənçe pşike, ysa zı əze tə binyəm bən dəste xyə. Əz Şəmemə, ty mən nas dyl.

Pirka Şəme gələk fkyr ky, wəki kybarja Kəwe bəşkenə. Rozəki sədre Şewra gynd gazije Smo ky u got:—Smo: ərəba xyə hazyr kə, hərə nəhje hurmure koperative binə.

— Wələ əz nasym, ty sma hər wəxt mən dylol, edı xen zə mən ty kəsəki nabini.

— Kem zedə xədər nədə, ty gərək hərl. Kəwe zə mal dərkət bər dərl gezi dkyr. Wəxta cəve sədre gynd kətə Kəwe, sədyr dha zəf hers bu sər Smo u əmər ky' ko zu ərəbe xyə hazyr kə hərə nəhje.

Symo disa got:—wələ əz nasym.

Sədre gynd hat nezka Smo bu, myle wi gərɥ dəf da:—də zu kə bçənymə. Kəwe got:—Dəste xyə xyə bgyr, qəjda Hykmata Şewre ysa ninə. Ty gərək b qarar u qanuna hykməte re hərl.

— Əw şxyələ mənə, əz nahazım, wəki zın sər mənə
omandarjə bkə.

— Ty mьqable fьkre Dəwləta Şewrə xəbər ddi, nəh
edi fьrqa zьn u mera tynə.

— Əz nişane tə dđm, cawa bər Şewre gynd xəbər
dđm.

— Lo bər Şewre zi u həle bər Mərkəzkome zi xə-
bər dđm. Sьmo got:

— Kəwe dənje xyə bbrə hərə mal, gyh mədə, əw
qanuna Şewre nzanə. Sədre gynd bərda cu. Pirka Şəme
got:—Kəwьko tə poza xyə zəf bьnd krijə, əze poza tə
bьşkenьm.—Ty Şewre gynd bi Kəwe bər tə xəbər də, əw
şxyələ nəbujinə. Pocka we dəst mьdajə. Əze kybarje w
bьşkenьm.

— Də kə tə tьstəki ysa bьkra, zəf pak dbu.

— Əze bьm, əz Şəmemə. Təmam zьne Saribulaqə
bьn dəste mьndanə.

— Əgər tə əw şxyəl anl seri, əze başxişəki məzьn
təra bđm: əze əntərjəki təzə təra bkrьm.

Sər cəve mьn, əgər mьn əw şxyəlani seri, ty zani
əz Şəmemə.

Xənje pirka Şəme u Kəwe rəx həv bun, Dərje wan mь-
qable həv bun. Smo z pirka Şəme gələk dьrsja, cawa pəz
z gyre, cmki Smo zanə, wəki pirka Şəme xəbate dьzikaje
dьbə, Əw dgot zьna xyəra, wəki əw çəm pirka Şəme
nasəknə, wera xəbər nədə. Rastə Smo mərvəki nə rьnd
bu, kotl bu, le tьcьra Kəwe zera nəgotbu:—ty nərəndi.
Le rьhe Smo bər Kəwe dьrьrja. Həroz şirəta dьr, wəki
Kəwe xorte xəlqera xəbər nədə, z pirka Şəme hьşjar bə,
namusa xyə bьnd xyji bьkə.

Z nəhje brigada zьnan hağьn u nav gynde Saribu-
laqə, b əmre Komisarjəta Ronkaja Fьlstanə məxtəbe zь-

nan vəkryn. Əw brıgata zınan təmam zıne çahel, buk u qıze Sarıbulaqe nvıslın u qarar danın, wəki wana bıdnəi xyəndıne nav məktəbe evarada.

Kəwe zı xyə nvısbu. Smo gələk rıça kır, wəki Kəwe nəcə məktəbe evara.

— Həjrana təmə Kəwa delal, ty nəcə məktəbe. Məktəb cəve mərıv vədkə, məktəb mərıv z dın u imane dərđıxə.

— Əw gotna şex u pıraqə. Ty z mın qət nətırsə u fıkr nəkə Əz tə tuçara bır nakım. Le məktəb bona zəmanə nıha fərzə.

— Wələ, Kəwa dəlal tırsa mın z tə gələkə, dıle mın z tırsa dıfırtıbə. Bəxtə təmə, ty nav məktəbe xyə rak xyıı bıkə.

Rozəke Kəwe cubu məktəbe, Əlıje Telo hat mala Smo nherı zınyk mal nəbu.

— Kıro Sımo! xyədə mala tə xrab kə, ty sawa nətırsı, zına xyə dıını məktəbe. Kıro zına tə wəki xyndıne hın bu, we tə bərdə. Ty sma əməqje ysa dıki, dhellı zıny hərə məktəbe.

— Əlı əz b zore sər zına xyə nkarın. Ty bıxyə zanı Dəwlətə Şewre nıha azajı dajə zınan, lazımə əm zor u zulme l zına nakın.

— Də ty bsəkıne, ty we paşl bıını. Ty dəst bıde sımbəle xyə u xəbəre mın bıne bıra xyə. Əlı edı nasəkıı rabu cu. Smo xyə b xyə dgot:—xyəzi səd xyəzi we mere, ko zına wı rınd nıne. Bavo əw cı əçebə, hərəz tırs nav dıle mındanə. Əmre mın pıç bu, b fıkr u mələzə kııne. Wəjlo zəmano ty xrab bı. Sımo hers bu dərəkət dərve. Pırka, Şəme bər dərı səknıbu. —

Wəjle xyəll l sər sərə tə bə, ty tənə rune malda, zına tə hərə xəlqera bıızə. Smo qət çaba wə nəda.

Sədra Şewra gynd hat kelaka Şəme səkni u dzikaji xəbər da, şyk kətə dyle Sımo, sımki çahyle gynd, wəki tenə çəm pırka Şəme xər ninə. Hnək ma sədre gynd cu. Komsomole Əgıt hať. Şəme dəst b xəbərdane kər, Əgıt gyh nəda rabu cu. Əgıt xyə nədspart Şəme, Əgıt zə gynde başqə hatbu.

Sımo çiki təjaq nədda: dcu mal u dərəkət dərve. Kəwe z məktəba evare zvrı hať mal: kətəb, dəftər u qələm anibu we roze.

— Mala tə xrab bə Kəwe əz hıvja tə mamə. Əvacar shətə, wəki ty cuji məktəbe. Məcə bıra kambəx bə əw məktəb. Dyle mən qət dıbet nadə, əz dıbrım. Əz naxazım, wəki ty həri məktəbe. Kəwe kətəb vəkərbu dərse xyə dxənd.

— Kəwe axır ty sma çawaba mən nadı, əz naxazım wəki ty həri məktəbe, əz dıxazım ty zə mal dərnaqəvi, əz z tə dıbrım.

— Ty gyhdarja xəlqə nəkə, mən tərə gotjə, əz qədrə tə dıbrım, əz tə bir nakım. Sımo mərvəki sıst bu, əwi zanıbu, wəki bə zore nkarə sər Kəwe. Lazımə lavajı, xəbərə xyəş, wera dərbəz kə. Bə xəbərəki dyle Sımo sər Kəwe şyk bu, gələk zə dıbrıja, nədxəst, wəki Kəwe hərə məktəbe.

IV.

Kəwe səknıbu bər kyləka male dərse xyə hın dbu. Dərva Kəwe bhıst dənge Şəme u sədr. Əwana xəbər ddan. Kəwe gyhe xyə da wı all. Kəwe bhıst əwan xəbərən.

— Əw kafır qət nəje raje, əz fkr dkm çərəki başqə bbınım. Kəwe bhıst, wəki dərheqa wıje xəbər ddın. Tırs kət dyle wı. Pəj wan xəbərdana sədre gynd cu mala Şəme. Şəme dari dada.

Muqdarəki drez əw hərdy manə hyndyre malda xə-
bər ddan. Şəme hər tışt nişane sədər dabu. Əwana
Şewr krəbun, wəki ojinəki binən sərə Kəwe. Sədər bər
hər cətnaja dcu, tənə Kəwe binə dəst.

Ysa ədətə kəvən, ko nav bav u kalan həbu, həta
nha zi l gynde kyrmançan maja. he koke we nəhatjə
brine. Gələk şərə gymrəh, be wəstandən lazımə, həta
kıtakrına wi. Saribulaq he tarjedəjə: ırgəci komsomol u
aktive gynd he sɨst dxəbɨtɨn. Zɨn rəvandən, mer kuşɨn
u qəlan he nav Saribulaqə gələkə.

Le xort u qize aktiv nav Saribulaqə nha şər
dkən bər ədətə kəvən. Kəwe zi təv wana nha əskərə
əmre təzəjə.

Dəma sədər z mala Şəme dərkət, Şəme zera got:
— Mɨn soz dəjə əze calıma Kəwe bɨşkenɨm. Şəme gə-
lək şərəza bu. Sədər nav dəle xyəda fkr dkər:— Bavo
wələ Şəme cɨ bxazə dkarə bkə, əw dkarə Kəwe binə
dəstə mɨn. Şəme u sədər z həv vəqətjan, sədər cu
nav gynd.

We roze Smo cubu bəzare Rəwane. Kəwe hılda
kɨteb u dəftərə xyə cu məktəbe evaran. We roze sədre
gynd zi hat məktəbe evaran dəst pe xəbərdane kər. Səj-
da got:— Həvale sədər rıça dkəm wəxtə dərsə xəkər
mədə, əm ɨkarən bɨxəbɨtɨn.

— Ty zani əz kınəl

— Bələ, ty sədre gynde məjl, wəxtə dərsə xəbər nə-
də, ysənə qanuna məktəbe.

— Ty wəki zəf xəbər bdi, əz tə z səjdatjə dərxɨm.

— Naha wəxtə dərsə xəbər mədə, paşi kəfa təjə:
Sədər dərkət dərva.

— Bavo əw sədre han cqa xəşinə, kət qanuna mək-
təbe nzanə, əw cawa bujə sərkarə Şewra Saribulaqə.

Kəwe u Məjrəm we wəxte gyhdarje gotna səjda dkr̄n. Halə gynd dəst mərve ysa xrabə. Şədre gynd 'həvgredana xyə z kulak şex u pira nəqatındbu. Gil gotna wan dqedənd. Ədəta wanva re dcu. Mərve xyəndi nav gynd kem bun, wəkl we gli gotne sərwext bbuna, tənə təkük komsomole xyəndi həbun, əwana zi z gynd dcuna bazare. Rəwane, sər xyəndəne. Məktəbe gynd isal təzə vəbu. Qəlbje sədre gynd bərə-bərə əjan bun.

V.

Təv zərɣənd sər gynde Saribulaqə. Kəwe z mal dərket. Smo z bazare Rəwane hatəbu. Smo diŋ Kəwe məlulə.

— Kəwa dəlal ty cma məlull, cə bujə, cə qəw̄mijə. Axır ty zani məlulbuna tə çəgərə m̄n teşinə. Kəwe jək u jək qəzə k̄r we şəve cə hatəbu sərə we. Smo bhst, ko we şəve sədr b zor d̄xyəst bhata pasla Kəwe, gyndi pe h̄sjabun, ty kr̄bun ruje sədr. Wan xəbəran d̄le S̄mo deşənd̄n. S̄mo m̄rvəki s̄st u t̄r-sok bu.

— Kəwa m̄n wələ əze hərmə sər wi şək̄jətə bk̄m. —Ty çije xyə arxajin bə, m̄n ərza dəjə.

— Wəj Kəwe çigərə m̄n d̄şəw̄tə, əw cə bu hat sərə tə. Əze sədre gynd bkyz̄m.

— Ty dəjnəkə, ty t̄ştəki nkarl bki. Smo hnəki hers bu u cu dərvə. Şəme dərmala xyə səknibu.

— Wəj xyəll sər sərə tə bə Sm̄ko...

— Dərəwa dki, pira drankət̄i, bəsə ty nav gynd gəvəzət̄je bki.

— Də bçənymə hərə, z̄nda xyə zəft b̄kə, kyma meran sərə tə l̄nə, ty z̄ni.

We wəxte komsomolək hat ba Smo u got:—gazje

Kəwe bıkə wərn çvate. Iro çvate komsomlanə. Əwa-
na cun.

Çvat gymrəh bu. Bəri katıbe komsomola gılı kır
dərheqa qədandına plana nan, goşt u xəbata məktəba,
paşi nheri ərzaje Kəwe dərheqa sədre gynd. Katıbe kom-
somola ərza Kəwe xyənd u got:

„Въ təxmina mın gəli həvala pəj rəzilje ysa, edi
əm nkarın mərve ysa bhəln sərkare gynde xyə. Kəwe
zi rabu ja xyə got, hazıran zi je xyə goşın. Həmu zi
əjan krın, wəkl əw krına pira Şəmeje. Pira Şəme bəri va
dəst pe wə rəzilje krijə, xəbate ysa nəv gynd dıqədinə.

Çvat qarəkə pak dərxyst: z gynd dərxyın sədre
gynd. ko bın qole kulakanə, qrara fırqa Komunista u
Hykmata Şewre naqədinə, nəv gynd be namusi dkə.

Jək zi pırka Şəme be namusi nəv xort u buke Sari-
bulaqe zedə dkə u bəla dkə. Qrara we çvate şandın
nəhje.

Cənd rozək şunda sədyr u Şəme z gynd dərxystın
şandın nəhje z we şunda brın mala rastkrani...

Ə b a s

We sale Əbas təzə z Rome hatbu. Əbas pəz da ber. Car sal nav Romeda Əbas şvan bu. Dəma ko Əbas blur dxyst, çane mərbv dhəlja, tamar, çan u çəgərə mərbva ddərbzin.

Qiz u buke berivan, şəv u roz dxyəstən dənge blyura Əbas bbbhen. Çije berije gələki rənd bu. Car aljada merg u ciman bu. Dora konan reze kanjan u ava bələkijan dcən u dxtren.

Hərdəm cəvə qıza mələ sər Əbas bu: dhat Əbasra xəbər dda:

— Əbas blura lexə, dənge blura tə zəf şirine. Zb şunberje pəz dərkət: berivanan pəj Əbas dcun. Hər jəke pırsək Əbasra dgot:—mija mən cma dkylə.—Cma bznə mə kem şirə. Hərjəke dxyəst məniki bbine, Əbasra xəbər də u bkənə. Berivanaki got:

— Lo Əbaso hnəki blurine. Əbas blur dani bər leve xyə, qəjdəki ysa lexyst, wəki dyle berivana şə bu.

— Wəj xyəde əmre tə dırez kə, Əbase dəlal. Berivanan zvrin haşn pəz bəla bun merg u tərəznən. Dənge blure Əbas əwqa rənd dhat, qaje dbezi dənge byblye cianə. Kəri epeçə dur kət, ter xər u məqəle xyə da dor kanj u bələkijan.

Əbas sər kaniki runışt, z həvane xyə ktebək dərxyst u dəst pe xyəndəne kər. Hərdu səje Əbas mina nobədar kəri xyjl dkrən. Əbas qaqaz u dəftər zi dərxyst: həm dxyənd, həm dnvist

Le çar-çara zi gyhdarje pəz dkr. Dənge kanja gələk:

xyəş bu Əbas disa car alje xyə nheri. Nav merge rənd
Əbas qizək diğ. Vəzəljabu nav merga tənə sərə wl xyja
dkyr.

Əbas blur da bər leve xyə u b qəjda dostinije blu-
rand. Qizyke sərə xyə blənd kyr.

Əw rabu hedi hedi cu nezьka Əbas bu. Qizyke şə-
rym dkyr.

— Də ty wərə Məjrəme, wərə ty iro mevana mənli.
Wərə əz təra kteba rənd bəym. Rune keləka mən qət
şərym nəkə.

— Gələki şərym dkyr: əz nzanym cawa əz kətmə
vəra, Dənge blura tə əz anlm vəra.

— Məjrəme: z blura rəndtyr u şirintyr gələk təşt
hənə, le he əm nzanyn.

— Bawar bykə z blura tə rəndtyr təştək tynə.

— Ty janlisi Məjrəme: əz nha bər tə ve ktebe bə-
zmane kyrmançl bxunym: dərheqa inglabcija, wəki nav
şərə hatynə kystyn u brindar bunə, bona azahija şərə
snəfa u həmu məxluqəte beuk u paşdamajl.

— Əbas qyrban əw ktebe kyrmançl kəngi nəşyr
buja.

— Hykmata Şewre dərxyst nvisar u kteba kyrman-
çan: əw səjasəta fьrqa 'Leninə.

— Də bxunə Əbase dəlal, Əbas dəst pe xyəndəne-
kyr. »Koperativ rija sosjalizmeja“, «kylak cawa snəf gə-
rəke be hlaninə“.

— Kylak kəra dbezyn.

— Ty nzani. — Naxer.

— Bave tə kulakə. Lazymə z orte hlydyn.

— Əw təştəki nəpakə. Təşte ysa cma dnvisyn.

— Zəf pakə, bave tə həqe xəlqe xarlijə u pe dəw-
ləti buja, bave tə cəve fəqlra gredaja.

— Çiki pak bxunə.

— Demək əv pak nəbu.

— Pak ninə le cawa: ty dbezişex, mələ, dəwləti gərəkə z orte ben hlanine, də edi ki dminə. Ty bñner əz dərheqa həvəle Lenin bxunəm. •Lenin z məktəbe həta roza mərbna xyə, xəbtijə bonə azahija snəfa xəbatcija u kəsibe gynd. Əva han zi şyke həvəle Leninə.

— Vyra pak nvisinə, ko Lenin xəbtijə dərheqa xəbatci u kəsibe gynd. Əwana sər kanje runştun, dxyəndən u car alje xyə dnherən, wəki kəsəki wana nabinə.

Paşi Əbas z həvəne xyə dərxyst kteba əlyfəje kyrmançı kteba əwlin. Təmam hərfə kyrmançan weda həje.

— Bəre lazımə əv əlyfbaje han hin bñn, paşi ktebed majin. Əbas əw kteba əlyfbə da Məjrəmera: qizyk soz da, wəki be çəm Əbas bxynə.

— Ty we bezə, ty soz ddi mən pak bxuni.

— Əbase dəlal, nə mən tərə soz dəjə: əze bxynim, əze rənd hin bñn, əz xyje xəbərə xyəmə.

— Wəki ty gotna xyə bqədini, əz z tə gələki razi bəm.

— Əze gotna xyə bqədinəm.

— Axır bəve tə mələjə, nahələ ty kteba tətə bxuni.

— Əze dzikajl bxynəm.

Bona wan qrara əwana çarək həv ramusan. Le Əbas mina xəzale səl car alje xyə nheri. Bərxvan z durva tē. Əbas qizykera got, wəki əw rabə nwaleda bbəzə hərə.

Məjrəme hılda kteba xyə u dəv nwaleda dcu mina xəzala çan. Əbas hədi blura ledxəst, Məjrəme dəve nwalda dcu. Edi nə bərxvan xyja dkyr nə Əbas. Məjrəme ktebe xyə dnheri. Dənge bılura Əbas he nav gyhe wida bu.

Çara dən ko Əbas u Məjrəme həv ddişn kən u şa-

bun z ruje wan dbarja. Pəz hat ber. Əbas runəšt cije xyə, hər dy alje wi berivanan rez bun. Pəz te dotne u dərbaz dbə. Məjrəme ari-karja dija xyə dkər, le hər dəm cəve wi sər Əbas bu. Berivanan gələk z şvane xyə hьz dkərən. Əbas hьm xortəki rəndə, hanək laqərdjan dkə, hьm zi pəz baş dçerində. Məjrəme hedi nezyka Əbas bu u got.—Mьn dərse xyə pak hazьr krije. Əz b əşq u həwas hin dьm.

— Kəçə hьş bə berivanan pe nahəşən. Əbas pazt da ber xlas kьr. Kəri bəlav bu l tərəzьne. Əbas disa dəs pe leхьstne blure kьr. Dьle berivanan şadbu. Məjrəme tamaşa Əbas dkər. Roza dьn wəkl hnəki xali bu, Məjrəm dəvnwalera bəre xyə l tərəzьne da. Karje Əbas we dərəməqəl gribun.

— Ty sər cəve mьn hatl Məjrəme.

— Əbas ty zu kə dərse təzə mьra nişan bьdə, əz abьm hərəm, wəkl kəsəkl nabinə.

— Dərse ko mьn ta dabu bхцnə. Məjrəm xyənd u sər kəvre dьnvlsja. Əbas z həvana xyə dərхьst qələm u kəqaz da Məjrəme.

Nav ktebe nvisibun, »həta xlasbuna plana pençsalja dьdyja gərək snəfak həbə" Məjrəm Əbasra gotbu bave wi wera gotbu dərheqa qyrjane u »xrabja" kəmunistan.

— Gyh mədə Məjrəme gьlje qyrjane awqa kəvьn bunə, təmam rzinə, gьlje qyrjan fьkre mərəv tari dkьn. Məra lazьmə ədətə təzə, əmre təvmbəltje, azaja zьnan: əwьn fьkre nha.

— Dərəngə Əbas əze hərəm, wəkl kəsəkl mьn nabinə. Də b хатре тə. Əwana həv həmez krьn, ramusan. Məjrəme dərbaze alje konan bu.

Disa sər kəvra dьvis «nan», «av" u xəbəred dьn. Paşl Majrəme hin bu nvisl nave xyə u Əbəs. Nha zi hə

sər kavra çija nvlisara wl kəvşən. Məjrəme dərbaze konan bu. Dija we ze pərsl: —kəçe ty kyda dcl, qət bən kona nasəkni. Əze kəzje tə badəm dora dəste xyə, əwqa ledəm həta cəve tə spl bə. Ty be abur bujl.

— Daje əz nəcubun çiki başqə, vra rəx konan, sər merga qiz u zar we dəredlizən.— Əz əjan dκəm dərəwja tə, ty bsəkne. Də zu dəst pe kə, fəraxa bəşo. Məjrəmezənde xyə da zor u dəst pe xəbate kər. Fərax şuşt. Dja Məjrəme u zəna Əmo xəbər ddan.

— Xuşka Nare ty zani, cəve Əbase şvan sər qiza təjə Məjrəme gyhdari dκər.— Le nzanəm qiza tə haz pe həjə jan na.

— Gəlo ty rast dbezi jan na? Həgər tıştəki ysa həbə, əze qiza xyə bхəпьqinəm.

— Əre; əre; tıştəki ysa həjə. Cəve şvan sər qizəkəjə. Ty pak gyh bdəsər wana. Cənd roz dərbaz bu. Dja Məjrəme pak gyhe xyə da sər qiza xyə u şvan,

Əbas mərvəki hşjar u cəvəkljə, ədəte kyrmançan pak zanə, xyə pak xyl dκə. Çarçara zil rənd xəbər dda. Zmanəki şirln le həbu. Zəna məlara rənd xəbər dda, səjasəte zil pak zanə. Wəxte pəz z berje dərəkət, Nare hədi cu həndura kon. Əw dəst Məjrəme kətəbəkli di. Məjrəm kətəb vəşart.

— Əw сь kətəb, bdə dəst mən.

— Nadəm....

— Bədə: təra dbezəm, əwqa le dκəm, həta cəve tə spl bə.

— Daje əz ve kətəbe nadəm, əw b ryhe mənva həvgredajljə.

— Ty mьra bezə kətəb ki dajə tə. Əw kətəba Əbase şvanə.

— Nə dajə əw kətəba mənə.

— Кече дајо тө.

— Даје ты з мьн сь dxazi, аз гөрөкө һөрәмүндә бьм з дәсте тө хлас бьм.

Nare uezьk bu, wәki kтеb з дәсте кәцьке bstinә. Mәjre banz da cu dәрva, з дәст dija хуә fьti. Shәtәke dәрbaz bu, disa Mәjрәm hat mal.

— Кәче кәзи bri, ty з din iman dәрkәti. Ty doste svani, ty namusa mә ddi bәр pja хуә. Wәлә һәтә shәtәki ty wan gьlja mьra nәbezi, аз тө bәrnadm, әзе кәзје тө bьbrьm.

— Даје ты zore I мьн нәкә. Вь zore тьшт cenabә.

— Дә Mәjрәma мьн, wәрә runә келәка мьн u rьnd з dija хуәра qәсә бькә, һәр тьшта, сь ko hatjә sәre тө. Мьн гәләк хәбәре xrab bhistijә.

— Даје ахьр аз сь безьм. Мьн сь krijә. Ктеba кәчка Әли бу мьн ani dxуәnd. Qized dьңe ктеba dxуньн, хуәндьне hin dbьн. Le ty naheli аз хуәндьне hin бьн.

— Drez nәкә, bezә кә ктеb дајо тө, cma dostinje Әbasra dki.

— Nә dija мьн, ty haz мьн wan gьlja тьнә. Axьr Әbas bәр pәz, аз vьra, sawa әm dkarьн doste һәv бьн.

— Ty zani mәsәlәk һәјә dbezә »qizа 15 salı әceba ko nafri“, - tьнә dar ba le naxә, qiz u buk zi be jar na-bьн“. Wәki rast bezi аз bave tәra nabezьm; le wәki rast nәbezi, hale тө дәst мьн xrabә.

Pasi Mәjрәme dija хуәра gli кьr u got:—Әw ктеba һan Әbas мьнra дајә. Әz nha b zmane kyrmançi hin dbьм.

— Demәk gotna we зьнке rast bu, dьle тө кәтјә Әbas.

— Bәle dьle мьн кәтјә we xorte.

— Kəce ty dxazi namusa bave xyə bdi bər pja xyə. Ty qıza şexi, ty cawa həri şvan bəstini.

— Bəle.....

— Kəce tə əqlə xyə ynda krije.

— Nə dija mən əz gələki z tə u z bave xyə hz dkm, le ty zi gərək həle mən bñheri u bheli kızan xorte dyle mən dxazə əz wi bəstini.

Əwana gələk xəbər dan. Məjrəme gyl tyz danl bə dija xyə: wəki de nəhelə Məjrəme bxunə, we Məjrəm bərdə z mal hərə.

— Həj-ho xyəde xrab kə dəwrəne ysa, ko qız sərə xyə bə, gyhdarje de u bave xyə nakə. Ysa dərbaz bu: Bave Məjrəme pe hşja, Şex zña xyəva şewyr kırn qızke bədnə mer. Palzəkə dərengə. Wəxte dagərjeje.

Wəxtəki xali disa Əbas u Məjrəm sər kaniki runştñ. Məjrəm rənd kyrmançı dxyənd. Nave xyə u ja Əbas sər kəvre əjaje Əgriçe nvisibu.

Məjrəm Əbasra gotbu, wəki dja wi pe hşjaje. Əw dija xyəra gotbu, əz dxazm xyəndəne hin bñm, əze bərdəm aliki həram. De z xəbərə qıza xyə dərnədkət. Paşi Məjrəme gotbu dyle wi kətje Əbas. De gyl. Le qıza xyəva mətəl mabu. Əbas gotbu, wəki əw ve pajize gərək hərə bazare Rəwane sər xyəndəne, we Məjrəme zi xyəra bbbə. We roze disa əwana həv ramusan u roztyra dñ pəz dagərja. Roza dagərje Məjrəm sər stuna kone nvisibu. «Əbas u Məjrəm.»

Wəxte z zozane dagərjan disa Məjrəm dəst z xyəndəne nəqşand.

Roztyra dñ kyre şex Səlim hat mala Məjrəm u cu. Bave Məjrəme got:

— Sə xortəki rəndə. Nare əme Məjrəm bədnə vi xorti. Kyreki ysa nav gynde məda tyne. Bave we dərhəqa ve gylje mrya gotje.

— Xyәzi ysa buja. Ty zani cqa zere wi hәnә. Mә -
rәm dit bәsa wi dкн, mәqdaje wi tьrş bu. Mәjrәm dәrkәt
bәr dәri gyhdari dкь. Şex got:

— Nәre lazьmә әm zu bкьн әw şxyәl binьн seri,
kәcke bьdnә mer, wәlә әw qәnima sәre mьnә.

Rozәki Әbas gazje Mәjrәme кьr, wәxte razane bu.
Әbas got:

— Mәjrәme: әze hәrьm mәktәba Rәwane bxunьm.
Әze çi bкьm tә zi xyәra bььm we dәre. Ty qәt mәtьr-
sә, әz tә vьra nahelьm.

— Ty nzani ko mьн ddnә kyre Әli bәge. Bave mьн
wan rozada dxazә әw şxyәl binә seri. Ty wәki vьra nabi,
әz be xyәji u be komәkdarьm. Gәlo we sawa bьbә hale
mьн.

— Qәt хәma nәkә. Tьştәki nьkarьн bкьн. Uzәka
komsomola nahelә tә zorәki bьdnә mer. Mьн gotjә dәr-
hәqa we jәke.

Mәjrәm gьri u got:—Tьrşьm ty hәri mьн bir ki.

— Nә Mәjrәma mьн, әz tә bir nakьm. Komsomole
Lenin, wәki хәbәrәki got, gәrәk we хәbare bqәciә. Әbas
dәste xyә I mьle Mәjrәme хьst u got:—Sьbe әze hәrьm,
dәma хәtre tә Mәjrәma mьн.

Sьbe şәwәqe Әbas rabu bәre xyә I Rәwane da.
Әbas haç kәtә texnikuma kyrmançan. Bu şagьrde texni-
kuma u nav nәşьrxane dxәbti. Sәdre nәşьrxane Әbasra
mәnzәlәki baş da. Әbas cu gynd Mәjrәme ani nav Rәwa-
ne: Mәjrәm zi bu şagьrde texnikuma kyrmançan. Әwana
hәv standьн. Әwana rьnd xyәndьne hin dьн u nһa һәsab
dьн kadre kyrmançan, kadre rьnd...

Əskərja Məmə

Məmə xortəki rəndə, bəznə wi soxravə, drezə, mina spindare dəve cəm u dor kanjan, surətə wi rəndə, spəhijə mina seve sor, xəsjətə Məmə gələk pakə, Məmə nav hər xəbata qocax u əşirə.

Wəxtə hykmata daşnaka, Məmə z Ərəzdəjanə rəvi cu wələta Rome. L we dəre Məmə 6 sal şvani kər. Mala wan wəxtəki l Əçəvaze ma, wəxtəki l Ərdişə ma, paşl dərbaze aliye Wane u Məksə bu. Kyrmançə Ərəzdəjanə ko sərwxət bun wətanə wan bujə Şewrstan, Dəwləta Şewrə hatijə azahi dəjə həmu mlətə bcukra, əwana bərdan hatən wətana xyə. Dəwləta Şewrə wanara ərdə candəne da, wanara xanje təzə cekər, kyrmançan bun xyəjl mal mək. We wəxtə Məmə xortə bist sal bu. we roza ko l cəmə Ərəz dərbaz bun vi ali. Məmə dlt əskərə sor ko l sinore səknibu, sterke sor l ənja xyə krəbu, l dyle Məmə gələk xwəş hat u got: „Əd u qar l çane mən bkəvi, əzə hərəm l çergə əskərə sor, tynğa əskərije hylən dəstə xyə. Gələk qəsa gotna rənd Məmə bhistə bu dərhəqa Orduja Sor. Zera gotbun:—Orduja Sor cəvə xəbatci u kəsibə həmu dənja,jeje. Orduja Sor male kəsiba xyəjl dkə, çane xwə dda oqbra mərve xəbatci u bələngaza həmu dənja,je.

We sale Məmə təzə xwə nvisi yzve komçahyla: hiçe səjasətə u qəjdə qanuna Fırqa Komunista bu. Wəxtə bə-rəvkərbna əskərə sor, b xyə cu nəhje, qəjd bu dəftərə əskərije. Cənd rozəki şunda Məmə kət nav çerge Ordie Sor.

II.

Məmə wərgərt kənçe əskərije, sterka sor l ənja ky-
me xyə kyɾ. Əskərə sor həmu bərhəv bun dora Məmə,
de şa bun, gələk qədre wi dgrɾn.

Əskərəkl got:—Lazımə əm gyh bɾn vl həvali, cəwa
mləte beuk peşda binɾn, nav boluke mə qət kyrmanç
tynəbu. We wəxte zabɾte nobədar hat həndur. Nobədarə
kɾşle rabu təməla da u got:—Wəxte nobədarja mɾn qət
tɾştəkl ynda nəbuje, həmu qəjdə u sraje. Məmə zi minə
əskərə təlimkri rabu təmələzabɾte da u got:—Məlumatə
wə ddɾm zabɾte dəlal, əz zi təzə haɾɾm kəɾɾm nav çer-
ga Orduje Sor; le əz gələk əşqi u dɾşə haɾɾm nav Ordu-
ja pala u xəbatcijan. Zabɾt qət zmane kyrmançl səh
nadkyɾ. Paşi zera gotɾn fɾkre xəbardana Məmə.

Əskərə majin zabɾtra gotɾn:—Əw həvale han kyr-
mançə. Zabɾt gələk sər Məmə şa bu:—Məmə xortəkl cəv
vəkrilə.

Zabɾte sor got:—Həvale Sərgis wərə: qəjdə qanuna
əskərje we çuamere nişen bdə, Məmə xortəkl cəvvəkrilə.
Cəwa mləte beuk hun gərəke hər tɾşt nişane wi bɾn,
qədre wi bɾgrɾn, wəkl əw bzanbə səjasəta u qanuna əs-
kərije.

Zabɾt cu. Məmə xyə xyə şa bu, dgot:—Bəvo əw
cje, əskər, zabɾt həmu zi qədre mɾn dgrɾn. Qaje dbezi
mevane əliz wanra hətilə, wəkl ysa bə ty tɾşt z əskərje
pak tynə.

Tvɾngəkl təzə b fişangava danə dəste Məmə u go-
tɾn:—Əskərə sor tvɾnga dəste xyə minə cəve xyə gərəke
təməz xyil bkə.

Sɾbe zu cunə təlime. Əskərə təzə başqə krɾbun.
Məmə zi təv wana bu. Məmə rɾnd gyhdarja qomandare
dkyɾ. Məmə zəf atɾk bu.

Dəma ko zabtə sor qomandari dkr:—Dy çergə-
bın, Məme b qəjdə dcu çije xyə dsəknl.

Zabıt hat kələke Məme səknl got:—Həvale dəlal tə-
həta nha əskəri krijə.

— Nəxer zabıtə dəlal, təzə hiçə təlim tərbjəta əs-
kərije dbım.

— Əfərym, shəta tə xyəş, bxəbtə dha pak hin bl, cymkl
əskərə sor b təlim tərbjəta, yım u zambuça xwə z əs-
kərə kapitalista dha gərəke peşdatyr bbə. Ty dərbdari
həvala Məme.

Çqara xyə qşandın xlas krın, disa dəst pe təlime-
krın. Dəma z təlime zvrln hatnə mal. fravine xyə xarım
u vələzjan sər çije xyə razan. »Əw shəta mrije«, demək
hər ro pəj fravine dy shət gərək razen.

III.

Məme rınd qəjdə u qanune əskərje hin dbu. Wəxtə-
nobədərja Məme hər tışt qəjdə bu.

Çarəkl tabura Məme cu armanç lexystnə (nişan lə-
dan). Bərl əwyl Məme tvng da bər mylə xyə, agyr kr,
orta nişane lexyst.

— Əfərym Məme, nə myn got ty dərbdari. Əwa se kteb-
peşkeş (başlıs) tərə. Zabıt nheri sər tvngga Məme dzə-
rəqja mna işyqa roje. Cu nəzika zabıtə dın bu u got:
—Ty dbinə əw həvale kyrmanç cə rınd u təmız siləhe-
xyə xyjl krijə, nişandarəkl jəmanə, lazımə, cawa myləte-
bcuk u əskərə dəbdar əwl peşda binın.

Zabıtə dın zi gələk şa bu u got:—Ləzımə əwl peş-
da bkşinın, əw dkarə zabıtəkl baş bbə.

Wəxtə Məme cu nav Orduja Sor, ançax hərfan nas-
dkr. Nav Orduje Məme xwəndəna urysl tərkl, u əxrije
paşın zmanə kyrmançı hin bu. Səjasəta Fyrqa Lenin E.

Әдәл Мәмә гәләк хуәш дһат. В рәшдәцүлһна хуәндһна у
һлмә әскәрјевә Мәмә бу шәрәкә 10 мәрвә. В қрара Ор-
дуја Сор је Кавказе, гәрәк әскәрә сор дәркәвә маневре
(шәрәбандһна шәре). Болука Мәмә зл гәрәк һәрә. Тәмам
кәре хуә крһн у сунә. Маневра дәст пе бу 1 алје Гүр-
җстанә. Ордуја Сор з Адәрбеҗан у Ғыльстанә һыһн. Болу-
кәкәл кырманҗа баһшә бу.

Забһте ве белуке Шәмоје Тәмур бу. Мәмә зл қо-
мәкдәре вл бу. Шәре маневре дәст пе крһн. Ду-се роз
шәр бу, ахрлје болука кырманҗа руспә дәркәт. Қомандәре
Ордуја Сор је Закавказе гәләк рәшкәш да болуке кырман-
җара у навә ван сәр тәхте сор да нвлшандһн.

Мәмә нав ве шәре гәләк қоҗахтл қыр, нлшана забһте
сор станд у шандһн мәктәба мәзһн је қомандәре, вәкәл
бхунә.

Гүндлје Мәмә манә әшәбмәлл. Јәкә дгот:—Баво әв
дһнјәје һан саванә, Мәмә шван сү әскәрје бу забһт.
Баво вәлә рәстә ко дбәзһн Һүкмәтә Шәврә бавә хәбәт-
җл, кәслбе гүнд у шван гавананә. Вәлә сәјасәтә Ғырқа
Ленлн рәст у һәқлјә.

IV.

Муқдарәкәл шунда Мәмә хләс кыр мәктәба қоман-
дарје зврл һәтә мал. 2 мһа рһәт бә у длса һәрә Ордуја
хуә. Шәх Ісо гот:—Вәлә әв дһнјәје һан гәрәк хрәб бә;
кыро кл дтбу мәрвә шван ббә қәмандарја әскәрә. Јәк
шәбә вл да—Шәх Ісо әв дһнја түҗара хрәб набә, роз броз
әва дбә у дивара сәсәлзлзмә блһнд дбһн.

— Әв тлл Слҗе комсомол, тл зл дхәзл ббл забһт.

— Вәлә әз зл ве ббһн забһт хујл кым Түвәқә Шәврә
у қара хәбәтҗл кәслбе һәму дһнјәје, лә тә шәх Ісо,
сәва кулак у снһфә дһзһһн гәрәк з орте һллдһн.

Şex Iso dange xyə bri, təkəlym nəkyr. Məme we evare bərhev ky komsomole gynd dərheqa təşkilata kolektive wanara gələk gije xyəş ky.

Məme got: — Lazymə əsəhi kolektiv nav gynde kymənçən be təşkilatne: kolektiv rəqne əmre təzəje. Kolektiv gyndi z tari u təngasja xlas dkə.

Məme we evare gələk təklif u gotyn dərheqa şərəsnəfa wanara ky: səbe disa Məme cu nav Orduje Sor

---

Rhan u slo

Rhan nha alje bazare Siemanjeda dminə. Siemani sər sinore Iranə u Iraqeje. Bave Rhane kəsibə. Wəxte ko kyrmanç u rom dəst pe şər krən (1925-30-32), Rhan dandə sall bu.

Bave Rhane qiza xyə da Əvdije Əmo. Slo xortəki baş bu, qocax bu. Slo u Rhan zuva həv nas dkrən. Havine ko dərəkətn zozanan, əmre kon u liztna l dyle wan zəf xyəş dhat.

Wəxte zəwəçandəne de u bav z kyr u qiz qət tş-təki narysn. Ədete wl wəlati ysənə. Le Slo u Rhan gələk həv qajil bun, əwana zuva həv nas krəbun, həvra liztbun, əw həmu bira waçə cawa iro.

Dəwəta wan əw roz bu, ko rom u kyrmanç həv qər dkrən. Şex u aqaləre kyrmança bərhəv krəbun ele xyə u şandəbun, bər romə şər. Wəki Slo zəwəçi, cənd roz dər-baz bun, aqa got we Slo gərək hərə şər.

— Həjrana cəve təmə Slo ty nəcə şər. Əva car rəzə əm zəwəçinə. Ty nha mən dhell be xyjl u dcl şər. Mən xəwne xrab dijə boj çane təra.

— Xəbərdan lazəm ninə, Rhana mən. Cma b kəfa mənə, ko əz nactə şər. Nkarəm z həvale xyə paşda bminəm.

— Axırje hale mən cawa bəbə, əz mamə hesirjeda. Məcə həjrana təmə.

— Gotna tə be fəjdəje. Əz z həvale xyə nkarəm paşda bminəm. We şəve Slo u Rhan gələk xyəş həmez bun, həv ramusan. Gələk xəbəre şirin həvra gotən. Rhan

gələk gəri. Hesre cəvə wi surətə Slo şb kən. Slo nəd-
xyəst bcuja şər, le həvəle wi we bgotana: tırsokə, z tə-
nıst zəna xyə nawerə dərkəvə.

Dərhaqa we jəke Səlo gələk fkr kkr u qrar danl,
we hərə.

II.

Səbəjə. Tav zərɣand dora bazare Slemənije. Əskərə
kyrmançan z gynd dərkətn. Wəxta cujine şin u grin
kət nav zbn u zaran. Rhan dgərja. Hesər z cəvə wi
dbarjan nola tavja bərañe bhare. Slo çarəke sər mble cəp
nherl sər surətə Rhan, dylqəti cu. Çəgərə wi teşja u
dərətja.

Rhan ma tənə, bər dəstə xəsuje xyə. Xəsuje Rhan,
zənəki nəbaş bu: şəv roz, wəki buk b xəbtja, qət bər cəvə
wi tıştək həsab nədbu. Rhan qət nzanbu cma rom u
kyrmanç şər dkən: gəlo səbəbe wi kije, cma mərve xə-
batci u kəsib dcənə we şərə u tənə kıştne. Əxər cma
Slo cu, cə wi kətjə sinor Rome u ja Irane xunə brezə.

Wəxtə we fkrbunə xəsuje Rhan gəzje wi kkr, got,
wəki Rhan fəraxa bəşo, nasəkne. Rhan çawa buka təzə
xəsuje xyərə xəbər nəbdə. Cə ko xəsu əmər bkə, buk
we wəxtə gərək bəqədlnə. Slo ko cubu şər Rhanera got-
bu, wəki zera kaqaza bşinə. Şəv roz cəvə Rhane rija
kaqaza Slo bu. Dja Slo zı gələk fkr dkkr bona kyre
xyə. Le Rhan dha məlul bu, Çəgərə wi teşja. Şəvə xə-
wa wi nədhat. Rozəki həta niva şəvə əw gələk fkr kkr,
gri, pəj grine hedl b dəngəki xyəş, b mɣaməki ziz,
dəst pe strane kkr. Dyle mərɣv pe şa dbu.

Əzize dyle mən Sloje Əli,
ty nha lkyji, sinora Rome?
brindar, kyşti, jan çansaql,
bər dɣəmən u dəştə şərə.

Xəw rəvljə z cəve Rhan,
agyr gərtjə dyle brindar,
got:—ty boj ki tələf dki çan,
ərde drezı xuna zəlal.

Дьзтмьн ромьн ыгліз u хан,
һукмате зульм u зульмқар
хуји зер зів u мықадар
дyle Rhan кьрнə brindar.

Xəsuje Rhan həsjar bu. Dənge Rhan mina bible
çjan kətə gyhe wida. Əw gyhdari kьr u gьri. Şəvəq vəbu.
Rhan rabu kəncə xyə wərgьrt. Nav gynd xəbər ddan
dərheqa şər. Dgotьn, əşkəre kьrmançan dərbeze wəlate
Rome bunə. Kьrmançə Rome zı həmu rabunə bər Rome
şər dkьn, bona azahlja xyə.

Paşi Rhan bhıst wəki vən rozada we Slo be. Dyle
wl şəwq u şa bu, mina gyla bьhare vəbu.

III.

Myqdarəki drez Rhan hivja Slo səkni. Ty çəwab
tynə. Roz bunə sal: səkniyə qət dərbaz nabьn. Axrijedə
kaqaza Sьlo haş. Slo nvisibu:—Əz nha brindar l nə-
xyəşxaneda kətmə. Le nətьrsьn, brina mьn əwqa kur u
gran ninə, svьkə, əze zu saq bьn. Rhan gələk gьri d-
le wl dşəwьti mina əgre gəş. Həvaled brindar hatьbun u
gotьbun, wəki Slo gərək be.

Əw mərve hati gələk qəsa pis dkьrьn dərheqa şere
rom u kьrmançan. Rhan gələk fқьr dkьr u nьr dda wan
mərьva, ko bun səbəbkəre we şere

Sьlo şər dkə bər əşkəre rome, nav wl şəri xuna xyə
drezə. Zera gotьbun, wəki kьrmançan şər dkьn bona
azatlьxja xyə. Rhan nav dyle xyə dgot, wəki azatlьxi ja
şex u bəganə, kьrmançəd fəqir z ky azahl diltjə. Kyre

Əvdi bəge qət nəcuja şər. Le mərve kəsib təmam dəştə şərəda qır bun, bona azahja şex u bəgan. Dyle Rhan tızi bu, əw rabu dərvə. Cəve wı kət Slo.

— Wəj ty b xer u sər cəve mən hatı. Ty cma ysa zar buji Sleməne dəlal. Dəri vəbu əwana cunə hyn dyra male. Mal xali bu. Əwana xyəş həmez bun u həv ramusan. Də qəsə bəkə əzize mən, ty kəngi brindar buji. Bərke rome ı tə kət. Ty mıra beze dələle mən, ty cma ysa zar buji.

Sılo nişana Rhane da brina xyə.

— Ty nzani Rhana mən ıngliz mala kırmançə bə ləngaz xırab kır. Kırmanç zəf qır bun.

— Cma ıngliz kırmançan qır kır, nə vıra mərə dgotın, wəki rom kırmanç qır dkır. Ty cubuji bər rome şər dkır, ınglize fəqir qət təvle şər nəbunə.

— Əqlə tə tıştəki nabrə. Əw fəsadi u şər təmam bəgliz anın orte, b dəste şex u bəge kırmançan. Bı səd həzara kırmanç nav wı şəri hatıne kuştın u bunə brindar.

Mere kırmanç be əqlın. Bər dəfe xəlqə dlizın. ıngliz bona kara xyə b həzara u miljona kırmanç ddə qır krıne. Şex u aqaləred mə xəzmətkarja ıngliz dkın, xə batci u gındje kırmançə fəqir ddın bər tıp u tvınganə bona kara xyə u je ıngliz. Paşı Slo gotbu, wəki z sino re Rome həta İraqe, İrane u Hykmata Şewre təmam həst u çəndəke kırmançə xəbatci u gındinə. Nav we şərə tənə xəbatci u fəqir zəf hatıne qıre. Şex u aqalərəra qət cı dbə. Bı həzara buke mina tə manə zınbəli. Rhan gırt dyle wı eşja.

— Ty qət nəgrə Rhana dəlal. Wəxtə əm əvda (həjfa) xyə z wan şex aqaləra u dəwlatə ıngliz dərxiñ.

We shəte dəri vəbu, dija Sılo hat, kyre xyə ramu-

sa u gələk le şa bu. Diya Slo zera hekerun sekər. We hıngore Sılo nav gynd gərja dit kyre Əli bəge kybar-kybar xyəra dgərja. Gələk hersa Slo rabu, nav bira xyəda got: - Xəlq dcne şər qər dbən, əw kybar-kybar nav gynd dgərə, də ty bsəknə.

Slo gələk wəxt malda nəma. Disa şərə. Ve çare sə-rəkl başqəjə. Nha şər sər sinore Irane u Rome ninə. Şər nha dor bazare Slemanije. Əskərə ərəba hatəne şər gynde kyrmançan, məxluqət qər dkən. Təv kyrmançe Slemanije rabunə bər ərəbən, şər dkən Şex Məmur sərkərə əskərə kyrmançan bu. Sılo fəkr: çanym disa şərə, həta nha mə romera şər dkər, nha gərək bər əskərə ərəba bkən. Orduja ərəba təmam hışandəne hatəne şər gynde kyrmançan şər. Dəmənti kətjə nav mələtan, əw həmu fəsadja ınglizə xənzirə.

Ve çare zi Slo nkarə nəcə şər, cəmkı car alje bazare Slemanje Şərə granə. Çahıle we gynde təmam dərkə-tən cun bər ərəban şər dkrən, Slo zi təv wan bu.

Rhan disa kət nav şin u grine. Nfır da səbabkara, ko dəst pe şər krən. Şər gələk gymrəh bu. Orduja ərəban be sər u be bni ten. Kyrmanç zi jaman şər dkən. Cawa mələte beuk kyrmançe İraqe dıxazən z dəste ərəban aza bən, le ərəb əwi qəbul nədkər.

Mərve ıngliz tenə nav ərəba şirətə dkən, wəkl ben kyrmanç qər kən. Ten nav kyrmançan şirata dkən, wəkl bər ərəba şər kən.

Slo wi şxyəlida sərwəxt bu. Hiləbazja ıngliz bər Slo əjan bu. Z ıngliz kem xrabı nəkrən şəx u mıre kyrmançan. Z bona kara xyə əwana gələk mərv dənə qər-kəne. Əw çara han kyrmanç jaman şər dkən bər əskərə ərəban. Şər roz b roz gymrəh dbə.

Rhan roz b roz hivja hatəna Slo səknibu. Rozək

çəwab hat dgotın əskərə ərəban bər kyrmança rəvinə. Dgotın, gərək kyrdara azahı bдын u təşkil кьн „һуқма-та“ kyrdan.

Le ərəba əw qəbul nakьн. İngliz zi bona қара хуə kətјə орте əskərə ərəb u kyrmanç rakriјə bər һəv şər, wəki һəv qьr кьн. Şər gymrəhјə: xuna һəzar mərvəvə drezə. Buk dminьн зьнəbi, кylfət dminьн bьrci. Çəndək dminьн bər təvə nəcəlkri: təjruturan ten goşte çəndəka dxуən. Ah u zar kətјə nav wəlata bəriјə. Kyrmançe Ərəbatəne tyçara əçebe ysa nədiтbun. Bazare Silemani şərə wa nədiјə. Le ыngliz şxyəle ysa һər dəm nav wələte Hьndstane, Mьsre, Avstralјaje u Iraqe dқədinьн u mləte çl b һəv dьdnə qьrkrьne.

Nav we şərə kyrmanç cənd pьrs danibun bər Ərəban. Əwan pьrsan nav gazeta ərəba „El şəhab“ nəşьr krьbun. Əw pьrsa han bun: „Təşkil кьн dəwləta kyrmançan. Məktəbe kyrmançada хуəndьн b зьmane kyrmançi dərbaz кьн. Iraqe zorьн alje Zaxoje, Siemenje, Kerkuk b Duxukva bьdnə kyrmançan“. Ərəb we jəke пахазьн. Bona we ərəba əskərə хуə bərhəv krьн cun çara raşьн kyrmanç alt кьн.

Çara raşьн kyrmanç qajim səknin u şər krьн bər əskərə ərəban. Şərə raşьн gələk zulьm u əçeb bu. Əjroplanan l əsmanda sər bazare Silemanje dgərjan. Kyrmançe be yьm z əjroplanan gələk dtьrsjan.

Sawa bkьн kyrmançe fəqir, wəki bkarbьн təjaq bдын. Çar u ilaç tynə. Bər əjroplana gərək əjroplan şər kə. Kyrmançan хуə vəşartbun nav meşa u znaran. Əjroplanan zorda ađьr drezьн, Tьrs şin u grin kətbu nav kon u gyndan.

Slo diт şxyəl xrabə, əjroplane ыngliz be rəтьн, el u əskərə kyrmançan bər agre u bombe dşəwьtіньн. Mьlət qьr dbə. İngliz gələk zulьm u qəlbьн, gələk bəreтьн.

Kyrmanç gələk qır bun, nkarın bər əjroplana şər kın. Le kyrmançe Iraçe dısa şər dkın.

Şər dkın, wəki azajl dəst bının, z zulme ərəban xlas bın. Şex Məhmud dit, wəki çara tynə, bər əjroplane nkarə şər kə, hat təslime ыngliz bu. Əşkəre kyrmançan, nivi təslim bun, nivi zı rəvin cun wəlate Irane.

We şəve Slo b silha xyə rəvi hat mala xyə. Niva şəve bu, Slo dərl dkyta. Rhan rabu dərl wəkır, hımbez kır. Dija Slo rabu sərə kyre xyə pac kır.

Əwana we şəve ranazan. Gyndi dgotın: əşkəre ərəban we hçum kın sər gynd u məxluqəta gynd, təmam qır kın. Gyndjan gələk dıtsjan z əjroplane u zabte ыngliz.

Pəj dırtınə şex Məhmud, gələk məzne kyrmançan zı dırtın u surgun kın. Şex Mahmud surgun kın keləke cəme Murade. Əşkəre ərəban kətin nav gynde kyrmançan mərv dkytjan u talane dkrın. Gynde Slo nezka sinore Irane u Iraçejə. Sılo got:—daje wərə əm z vıra brəvın hərənl alje Irane.

— Wələ kyre mın əz najem. Əz z mala xyə dəst nakşınm.

Le ty kyre mınl dəlal hılda zına xyə hərə Irane. həta cka cawa dbə. Hun hərənl mıra tışt nabə, ysa əwana sər hale xyə xəbər ddan. Tırs u tari bu gynde, Sılo.

VII.

Şəvərəşə. Slo u Rhan gııştın sər sinore. Cja u dəst xalınə. Əwana nav tarje re dcun. Əwana dxystın zu sinor dərbəz bın, wəki kəs pe nahısə u wana nagrə. Slo Rhanera dgot: wan dəra əw bələdə. Gələk çara hatje, gərjajə. Alikı Romə, jək zı Irane.

Əwana dcuna mina aqır. Cənd dəqiqə şundə dərbaze ərdə Irane bun. Nav Irane Slo u Rhan gələk təngası diti. We dəre disa kırımçı sər sinore Rome bər rom şər diti. Slo qar dani, wəki edi nəcə şər. Slo pak dzanja ko əw həmu kırına İnglizə. İngliz nav Irane zi fəsadjə dki, mlət radki, bər həv ddənə qır kırıne. Zabıte İngliz, propakandiste wan nav Irane gymrəh dxəbtı. Əwana dxəbtı wəki ərd u wəlat bini bın dəştə xyə, məxluqətə Şərqə mina qul bdnə xəbətə bona kara xyə.

Səba we net u mərəm İngliz wəlatə Şərqedə hər fəsadjə dki u pərə xərc dki. Təmam xan u bəge Irane bın dəstə İnglizdanə. Əw həmu çəm Slo əjan bu. Axrije Slo cu mala aqaki bu xylame wi. Aqa gələk dəwləti bu, Slo xəbətkarəki baş bu, bona wi zi aqa pak gyh dda wi. Rhan zi xızmətə mala aqə dki. Rozəki aqa bər dərje malə diti Rhane u kənja. Rhan qət nəkənja, dərbaz bu cu. Penç zıne aqə həbun, təmam çahel bun. Aqa kırı dki, wəki Rhan zi bəgrə dostə xyə. B təxmi-na wi cə ko aqa bğətə tyçara Rhan gərək z xəbətə wi dərnetə: cəmki Rhan hatjə kətja mala aqə, nane wi dxyə, z xəbətə wi dərnetə. Roztəra dın Səjid aqa zə ode xyə gazi kırı: Rhane avəki sar z mıra binə. Rhan mina həspə kəhel bəzi kələka çer, tasa ave tzi kırı, avəki sar da aqə. Aqa got:

— Hər cə Rhane, rih u çanə. Gotna aqa l dyle Rhane xyəş nəhat, le cə bkə mala aqəjə, nkarə dəng bka. Rhan hər dəm xyə ysa xyji dki, dxast z cəve aqə dur bminə. Aqa diti ko dyle Rhane wi naxazə, hersa wi hat. Gazi kırı wəki Rhan be lıngə aqə bışo. Rhane lıngə aqə şuşt. Dəstə Rhane nəym u spl bu mina pəmbu.

Wæxte aqa xəbərə dostini dgot, Rhan z şerman
dajnadkır. Rozəki ysa hersa Rhan dərket, əw dxast haldə
təştə ave brezə sər sərə aqe.

Rhan həşərətje Slo da, wəkl lazьmə əwanə z mala
aqe dərķəvьn alikida hərən, cımkı we dərə axrije wan
nə pakə.

Slo sər wəxt bu wan gьlja.

— Сь қəwьmijə aqa z tə nahəwə.

— Xebərə nəlalq mьra dbezə. Aqьr ket dьle Slo
Xun ket nāv cəve wı. Slo fьr dьr. Əw aqera dxəbtə.
Zьn dxəbtə. Əw he bəs ninə, dxazə namusa zьnke bde
bər pe. Lazьmə həjfa xyə Slo z aqe dərхə. Slo Rha-
nera gotbu, wəkl əw ysa nahelə. Le Rhanə dtьrsja.
Qabila aqe gələкьn. Slo tənə bər wan сь bkə. Slo b w
fьkriva dərket dərvə. Aqa raste wı hat:

— Kьro he ty vrəjl nəcuji sər xəbate. Hersa Slo
rabu. Slo dxast gərja aqe bgərta bdaja bьn rja xyə. Le
disa səbьr kьr, fьr kьr, be dbeti nəкьr, səkni hətə wəxt
be, paşi Slo kьna xyə zanə.

Dьle Slo hərdəm bər aqe tьzi bu.

VII.

Disa sər sinore Rom u Iran şərəki gymrəhje. Telq-
rafe təzə hatbu şex u mire kьrmançanra, wəkl bərhəv kьn
həmu xorte kьrmanç u dərbaze dəştə şer bkьn. Slo zuva
qrər danibu, wəki nacə şər. Aqa got:

— Slo ty zi hazьr bə, wəki həri şər.

— Nəxer: mьn gələк şər krijə bər rome, nha bra
əwan mərvan hərən, kizani tьçara nəcunə.

— Də edl drezkьn nəlazьmə. Aqa gotjə, əmьr krijə,
ty gərək we əmre bəqədini, xlas bu cu.

— Nкагьm həгьm...

— Ty nkarl həri, əze tə bzore bşınım. Aqa zi
dxast Slo bşinə dəştə şər, wəkl Rhane binə bın dəste
xyə. Wəkl Rhan bhst xəbəre aqə haç kət sər singe Slo.

— Ty nəgrə Rhana mьn. əze nişane wl bdьm. Əz
dcьm əskərja həta tvьng dəst binьm, paşl əz zanьm we
cь bкьm. Əgər mьn реuç зьoe wl кьrə зьнəbl, ty zani
əz Slomə.

— Lə Slo əm nha kətnə dərl qolana xəlqə, tə zi
dgrьn dbьn əskərje, bər top u tvьngan. Əz tənə nav vt
wəlatl qərīb cawa bкьm.

Qət fкьr məkə. Əze tə z ve hale xlas bкьm. Axırje
əm gərək hərьn wəlatəki ysa ko zulm u zore tьnabə.

We wəxte ko Slo l Slemanjeda bu, zera gotьun,
wəlatək həjə nav dьnjaje, we dəre zulm u zore nakьn
sər mərve kəsib u xəbatkar. Sərkare we wəlaie xəbatcl u
gyndje kəsibьn. Zьn azanə, kəsəkl nkarə sər зьnan nhəq-
je bkə. Slo da bər əqlə xyə dərbaze we wəlatə bьbə.
Əşqa wəlatə Şewre nav dьle Sloda gymrəh bu. Slo zanə,
wəkl əw neziki wl wəlatl bujə. Cənd rəz şunda kyrmanç
bərһəv bun cun alje Makuje. Əwan dcuna alje Gridaqe
bər Rome şər bкьn.

Zabьte ьngliz kyrmançara silhə u çəbьrxana ddьn.
Hesьr зь cəve Rhane dьbarja, mina təvja barəne bhare.
Kyrmançe xəbatcl bərһəv bun, b kom u çot-çot z gynd
dərkətn. Şin grin kətə nav зьn u zare gyndjan. Rhan
dgrьja mina zare beuk.

Aqa gələki şə dbu. Əwl fкьr dkьr u bira xyəda,
dgot:—İşəv əz gərəke paşle Rһəne razem. Slo cu, edi
cь əz bezьm Rhan nəwerə z xəbəre mьn dərkəvə.

Ysa şex u aqalərə gələk dьle зьn u meran z həv
ddnə qətanьne. We sale gələk зьn manə зьnəbl de be-
zar, buk be zavə, gələk gynd u xanl xrab bun.

Dəma ko Slo cu, Rhan zvrı hat mal. Dyle wi teşja, çəgərə wi dqətja, dşəwıtja, mina sitle be av, ko sər agre goş dqızlə. Aqa hat kələke Rhan dgot:—nəgrə, ty də-lali. Rhan qət dəjñəkər, cu xyə da aliki. Hersa aqa hat got:—ty bsəkənə evare əz kera tə tem.

Aqa cu oda xyə fkr̄r dk̄r: cawa Rhanə sərwxət bkə.

IX.

Kylfəte mala aqe həmu zi razanə. Rhan zi kətbu çije xyə. Şəv epeçə dərbaz bujə. Xəw z cəve Rhan rəvlja. Aqa hədi z çije xyə dərkət, cu we malə, ke dəre Rhan razabu. Slo we şəve təzə rəvibu hatbu.

Aqa cu hyndyr. Slo pe h̄sja. T̄v̄ng rast k̄r s̄ngə aqe: gylək avet, aqa k̄şt. Aqa kətə ərde. Z brina wi xun dcu mina ava kanja.

— Də zu kə Rhana m̄n, əm z v̄ra dərkəv̄n, dərbaz b̄n wəlatəke başqə. Dəng u həwar kətə nav ḡnd. Həwar gh̄şt mala aqe: r̄zmam u xylame aqe bərhəv bun. Şər çəndəke aqe şin u grin bu. Rhan u Slo cəme Ərəz dərbaz bun, cun wəlata Şewre.

Xazginja Goze

Goze təzə z gynd hatbu bazare  ylvise,  am m ta xy . Gynd idara Goze n dbu, s mki dja Goze m rybu. M ta Goze gələk  a bu got:—k  e Goze, ty q t x ma m k , v ra bmin , h ta sal ki bxy , v xy , xy ra kef k , pa l  ze t  b dm  mer. Le nav bazarda laz m  ty hn ki bx bti. M rve be x bat nav bazare  ylvise nkar   bure xy  b k . Bex bati zi t  t k nin .

—  j e  ane m n! d  k ne x bat, x bat  irin , le  z mer nak m,  z beuk m.

— D  pak naza m k . Ty qizi, z  m r u h jata q  t  t ki f m nakl. Ty ysa x b r ddi, qaje dbezi drane člr d vdan .

R  id hat mal: dit  j e u Goze bona x bat x b r ddan: pak n eri ruje z na xy  u got:—H j ho mala m n ava bu: Goze we h r  s r x bate, p r  qazan  k , bin   z bxy m. Lo mal ava, ki dij  z ne kyrman an p r  qazan  kn.  w  xy le n bujl . K  e ty nkari d rpje xy  gre b di, ty cawa h ri fabrikeda bx bti.  z ty ara nah lm ty ysa beuk h ri bx bti.

Pa l Goze  raje xy ra got, w kl  w z f dxaz  bx bt , s mki g l k qize kyrman an n ha fabrik zavotada dx bt n. X n z we kyf te R  id g l k bun. T ne Rəşid cawa bkarb  wana xyji bk . Rəşid n dh  t, w ki Goze dərhəqa x bat kem zed  xəbər d . Dgot: z n s n , w ki bər mera xəbər d n. Gozera dgot, w ki  w rune malda. x zm te male b k , xy ra pariki nan bxy , sal kl  unda hərə mer. Ysa Rəşid u  j e xəbər ddan, w kl

Şaləki şunda Goze bədnə mer u qələnəki gymrəh ze bəstinə. Bona wi zən u mer gələk fəkr dkrən, pak gyh bədnə Goze, kənçe baş le kən, wəki cəve xortan sər Goze bə, qələnək gymrəh hazır kən. Rəşid mərvəki pər tama bu, gələk həz z pəra dkr. Ryhe wi, çane wi, pərə bu. Əw fəkr dkr, Goze bədnə mer 10-15 zer qələnə bəstinə.

B we fəkre zi Rəşid kənçe baş l Goze dkr. Goze bərcəv u bədnə bu. Əjşe zi gələk dıxyəşi pəra dərbaz dkr: şirəta dkr, wəki mer krən təştəki zəf pakə.

II.

Nivro bu. Mal xyljə. Xəzale çinare Goze hat mal çəm wi u got:

— Gozəle dəlal iro kluba kyrmançada tatrone nişan ddn. Ty zi wərə we dəre.

— Əze bem.

— Çə ty wərə bənhərə, əwqa baş dlizen. Əz zi nəv koma wanda dlizəm. Ysa xyəş xəbər ddn, mərv dxazə şəv u roz gyhdarje wan bəke. Həta nha əm hin dbuna, əm epeçə hin bunə. Z vər ha əme wəxtə liztne pərə zi bəstinə.

Kənçe Goze nə pak bun. Əwe nədxyəst bəcuja klube kyrmançan, cəmki mərvə jan zne ko tenə tatrone, gərək kənçe baş wərdgrən. Le axrije Xəzale bə xəbərəki xyəş, hılda Goze, cu tatrone. Zən, qiz u mer tzi bbn nav klube. Nivi zne kyrmançan wərgərtbun kənçe gyndjan, nivi zi wərgərtbun kənçe bazarjan.

Sərkare təşkilata znan soz da, wəki Goze bşinə sər xəbate, nav fabrika həvərmuşeda. Goze we roze gələk şa bu, nase wi həbun: əwana həv dityn.

Qize kyrmançan, ko nav fobrika həvərmuşe dxəb-

тѣн, тѣмам вѣ дѣре бун. Јѣке вѣргѣртбу кѣнѣе кѣмсо-
мѣла. қізѣкі рѣнд бу. Гозе қізе уса сѣрбѣст нѣдїтбу нав
кѣрманѣан. Ѧв қіз хат рѣх Гозе у гѣт:

— Ту занї фабрика мѣ зѣф хуѣѣ. Хѣбатѣї з хѣр-
млѣта хѣнѣ. Ѧм зѣф баѣ дѣрбаз дкѣн. Тѣрбѣта тѣв-
млѣтї ѣѣм мѣ зѣф баѣ. Ту вѣрѣ ѣѣм мѣ, бхѣбтѣ, Гоzell-
дѣлал.

Зѣngle тѣтрѣне лѣхѣстѣн, хѣму зї рунѣтѣн қїе хуѣ,
тѣмаѣа дкѣн. Мѣрвѣ ко дїзтѣн хатнѣ ортѣ. Гозе ѣмрѣ
хуѣда тѣѣтѣ уса қѣт нѣдїтбу. Ѧвѣ қѣт бавар нѣдкѣр, вѣ-
кї қїзе кѣрманѣан, рабѣн мѣјдана тѣтрѣне у уса рѣнд
блїзѣн. Нав ѣмрѣ ысанѣт, ѣара реѣѣнѣ схуѣле уса дѣѣ-
вѣмѣ. Гозе гѣлѣк рѣнд тѣмаѣа дкѣр.

Вѣхтѣ тѣтрѣн хїас бу, хѣму рабуң дѣрва. Гозе дїса-
дїт қїзе кѣмсомѣл. Ѧв Гоzell гѣт: — мѣтѣрсѣ ѣмѣ тѣ-
ббѣн ѣѣм хуѣ сѣр хѣбатѣ.

— Қырбана тѣ бѣм Зѣјна далѣл ту бхѣбѣтѣ бѣна мѣн,
вѣкї ѣз бѣм сѣр хѣбатѣ.

— Архѣјн бѣ ту вѣ бѣ. Ѧвана з хѣв вѣқѣтѣјан.

III.

Сѣнд роз дѣрбаз бун. Гозе бу хѣбатѣїе фабрика хѣ-
вѣрмуѣѣ. Гозе хуѣ ѣјан кѣр дѣрбдар. Ѧїѣѣ у Рѣшїд дхѣ-
зѣн зу кѣн Гоzell бѣднѣ мѣр, қѣлѣне бѣстїнѣн.

Ѧвана сѣрвѣхт бун, вѣкї Гоzell ббѣ узвѣ проф тѣва-
қѣ у қѣмсомѣла, едї нкарѣн вї бѣднѣ мѣр, қѣлѣне гран-
бстїнѣн. Едї нкарѣн Гоzell бѣфрѣѣн. Сѣнд розѣке бѣрѣ-
Ісоје Тѣло хатбу ѣѣм Рѣшїд, дхуѣст Гоzell з кѣре хуѣра-
ббѣ, лѣ хѣмѣ сѣр қѣлѣне хѣв нѣдхатѣн.

Ісоје Тѣло 1500 манат дда. Рѣшїд 2000 дѣхѣст. Хѣн-
з 2000 манат, Рѣшїд кѣмѣрѣкї зїв, ѣнтѣрѣкї қуѣнї, ра-
рѣхѣкї у тѣѣтѣ дѣн дхѣст.

We roze əwana gələk xəbər dan. Nivro bu. Goze z fabrike hat. Isoje Telo rabu cu mala xyə. Goze nha wərgərtjə kənçe bazari, bujə xəbatcja fabrika həvərmişe. Goze xyə nvisijə yzve profitvaqe. Xen z we Goze ərza dabu yzəke komsomola. wəki bkəvə çerga komsomolan. Le Rəşid u Əjşe əwi nzanbun.

Rozəki Əjşe Gozera gotbu, wəki əw zera merəki ditjə, we Goze bədnə mer. Goze gotbu, wəxta wi je mer krəne ninə. Əw dxazə bxəbətə u bxunə. Le disa Əjşe zera gotbu, wəki mer krən tətəkli zəf başə, əw xrabje Goze naxazə. Səbra Goze nəhaq əw got:

— Əjşa dəlal, wəki ty xrabja mən naxazi, ty nəbezə zəzə tə bədmə mer.

— Də dərhəqa wi xəbər nədə, bra bminə çara dən. Naha ty bezə xəbata tə pakə b dyle təjə jan na?

— Bəle xəbəta mən zəf pakə. Nəv fabrike məktəbe əvara vəkərnə. Pəj tašteja qiz u xorte xəbatci bərhev dən we dəre, dxunən, əz zi gərək bxunən.

— Xyəndən lazım ninə. Səje tə xyəndəne kətjə: təra lazımə mer, ty işal gərək hərl mer, bbi xyji mal əvahi.

We wəxtə qizəki z fabrike hat bər gyhe Goze tətək got: əwana cun. Goze hər tətə zera got, sə ko Əjşe gotbu. Həvale Goze:— zera gotbun, wəki bra əw nətərsə, ty kəsək wi nkara b zor dbe mer.

Nha əw zəmanə ninə, wəki mərv nola həjwana bfrəşən. Həjə pzoftvaq, yzəke komsomolan; qə dhəln işe ysa?

B xəbərdaneva əwana dcuna alje fabrike. Dyle Goze gələk şa bu, səmkli əw kət çiki ysa, ko ədəte tətə, həjəte təvmləti gymrəhjə. Təv xəbatcinə, bə qrara fərqə

komunista həyata proletari bənd dən u peşda dən. Şər-
dkən bər ədəte kəyn.

IV.

Məqrəb bu. Goze z çvate dərket. Cənd qize kom-
somol u qatıbe komsomola təv həvra bun. Qatıb got:

— Goze ty qət nətərsə, ty we zəf tət hin bi. Mın-
ty nvisi nav koma səjasətje. Ty gərək səjasəte pak hin
bi, cəmki fərqa komunista ysa qarar danijə. We roze nav
çvate gələk xəbər dan bona sosmərçe u dərbdarje. Bər
Goze nzaqbu cəje dərbdari, ko kətə nav fabrike sər-
wəxt bu.

B dərbdarje əm dərbdinən wan cətnaja, kə bər mə-
danə, qajim dən sekrna sosjalizme.

Wəxte sekrna sosjalizme, əm gərək b qəwəta xyə-
bxəbtən, al kən wan cətnaja, ko bər mə hənə.

Ysa dərbaz dbu əmre Goze nav bazare Tylvise.
Əmre fabrike l dyle Goze zəf xyəş dha. Goze hine
nvisar xyəndəne bu.

Qət nav çerga komsomola u gələk baş dxəbti. Le-
neta Əjse u Rəşid əw bu, Goze bədnə mer, cənd həzar
manat qələne bəstinən. Nav bazare Tylvise tətje ysa
əşkərə nabə. Lazmə dzikaji, əw şxyəl binən seri u Go-
ze bədnə kyre Isoje Təlorə.

Rozəki Goze z xəbate zvrı hat mal: Isoje Telo,
şex Sərdif u cənd ruspiki dən runştun. Şex Sərdif got:

— Xyəde bhele, Goze cə qizəkə dəlalə. Goze dəj-
nəkər. Rəşid çəwaba wl da:

— Də ty zənı qıza ma'a mə nav ty wəlatada pəjda
nabə Qizəkə mına Goze əylkəmal tynə.

Fkər u mərəme wan Gozera əjan bu. Şex nheri ruje

Rəşid u got:—qyrbana təmə axar ty nabezi. — Cma hun haɥnə.

Bona cə haɥnə, kefa wə cawanə.

— Də şex Sərdif əm fkyr u mərəmə həv zanyn. Mьra əjanə. Zьna mьn zi sərwəxtə bona we gьlije. Kəçkə braje mьn zizane. Əw tyçara z xəbərə mə dərnəkəvə. Le həmə Iso hələki nəsjə dkə. Şex Sərdif got:

— Əz wəkle Isomə. Iso z xəbərə mьn dərnaje.

— Qyrbana təmə şex Sərdif əz zi z xəbərə tə dərnəkəvьm. Le ty bxyə zani krьna Iso rьhaqijə. Bavo tinə, 1500 manata ddə qələna Goze. Cmo Goze ja 1500 manatijə. Goze hezajə 3000 manati.

— Də ty bsəknə əz tə u Iso bariş kьm, hun hərdy zi nhəqьn. Əjşə kətə orte: - şex Sərdif qyrbana tə bьm, gərək b razlьxja kəçkə zi bə. Hun pak zanyn hena haɥda be razlьxja kəçkə, şxyəl naje seri. Nav Dəwləta Şewreda kəs nawerə b zore qiz bdə mer: əw qizəkə xəbatkarə, nav zavod fabrikada dxəbьtə. Rəşid hers bu:

— Kəçə dənge xyə bbrə. Cma əm gərək b kefa wə re hərьn. Zьn cьnə, wəki təv şxyələ meran bьn. Əwqa sal mьn wə xyji krije, n̄ha hun rabьn runьn sər stuje mьn...

— Əjşə qiza mьn təwəqa mьn həjə, ty təv şxyələ meran nəbi.

Dəjne çane təjə, wəki ty şirəta qizke bьki, ko qiz be sər gli gotne mə: Goze həjəfə. Lazьmə kəçьk hərə xyərə mer bьkə. Iso zi çuamərəki pakə. Penç kyre wi n̄ha sər xəbatənə. Zere wi be həsabьn. Də edi ty cə dxazi. Iso got:

— Də ty b bəxtə xyə şexe mьn, bezə n̄ha ve wəxtə əwqa pəgəz z ky binьm.

— Hun hərdy zi dənge xyə bbrьn, əz bezьm. Hun

hərdu zi gynəkəryn. Dəste xyə bədnə həv. Rəşid u Iso dəste həv gərtyr.

— Bynheryn əz şexə wəmə. Ve çare zi, wəki hun z xəbəre mə dərkətyr, edi xəbərdəna mən wəra tynə.

— Na şexə mən əw cə gyljə, əm z xəbəre tə dərnəkəvyn. Xəbəre tə z mərə qanunə. Ty bave mən, ronahja cəve mən.

— Dəs e həv qajim bəgryn.

— Mə qajim gərtyr.

— Pəj gotna mən gərək ty xəbərdan nabə.

— Rəşid ty b rəza dyle xyə, xuşka xyə Goze ddi kyre Isoe Telo b 2000 manati pərə.

— Naxer şexə mən əw gələk hənəyə.

— Lo şexə mən əw ty cə dki əz z ky bəblym 2000 manat, 1500 manati zedə nkarəm bədm.

— Mən ysa gotjə, wəki kəsək z wə qət xəbər nadə.

— Z 2000 manati kemtyr əz xuşka xyə nkarəm bədm.

— Z 1500 manati karekəki zedə nadəm.

— Hun hərdy zi nhəqyn, gyhdarje mən bkən. Dəste həv qajim bəgryn. Wə gotjə, wəki xəbəre mən wəra qanunə. Də gyh bədn.

— Rəşid ty xuşka xyə Goze ddi kyre Isoje Telo b 2000 manat pərə. Əz wəkile Isomə.

Iso got:—əz nkarəm əwqa pəra bədm, naza kər, le axrijeda xəbəre şex qəbul kər. Şex wana barış kər, ləhəv ani. Xen z we Iso qytniki kři Əjšera, paraxək da Rəşid, we shete Goze fabrikeda bu.

Iso dəst pe həzmartna pəra kər. Şex got:—dəri dən, kəsəki najə hənədyr. Rəşid got:—lo şexə mən ty cma dtyrsi...

— Axər tyrs həjə, əw komsomola pe bhyryn şxyəl xrab dkyr.

— Nə qət nətərsə. Iso pərə tərnam hərəmart. Xer
pərə zərək dani bər Əjşə, jək bər Rəşid, jək bər şex.
We wəxtə nəşkeva brigada komszolan hatən. Rəşid
dxyəst zera vəşərə, le wəxt tynəbu. Brigada komçahela
Rəşid, Iso u şex tər pərava bryn kamisarjate. Reva
djoṭən: nə zəmane qiz froṭne ninə. Nə zəmane sosja-
lizmejə...

Ədəbjəti nəv xəbətciyə kырmançan

Leningrad bazarəki rənd u məzəne. Leningrad dyle proletarjate Tvaqa Şewreje, Oktjabre Sor z Leningrade dərəkət, tav u Şəwqa xyə avit hər wələta. Dy milon məxluqət nəv Leningrade dminə. Instituta Şərqe peşbərə cəme Nəvaje rənd u kыbar səknijə. Gələk məxluqət nəv vi Instuti dxunən. Əw xəbətci u batraka xyəndəna xyə xlas dkrən, wəki hərən wələte xyə: Cinstan, Həndən, Iran u wələte başqə Ingłaba snəfa xəbətcijan, peşda bbən.

Bərə ki z mə ditbu xəbətci u batrak bcuja Leningrad hın buja.

Le nəh dəwranəki başqəje; nəh dəwrana xəbətcijanə. Hər xəbətci nəh b zanbune xyə dkarə peşda hərə. Nəh nəv Leningrade gələk xorte kырmançan dxunən. Sal bь sal Instituta Şərqeda şagərde kырmançan zedə dbən.

Paizə. Həmu şagərđ z gynd u bazer zvrin hatəne sər xyəndəne.

Gyle z nəhja Vədiye hatbu.

Taһьr z bazare Rəwane. Kərim zь Turkmenstane. Gli goһne rənd həvra dkrən. Zuva həv nəditbun.

— Də bezə Gyle ve havine tə nəv gynde kырmançan qət cь xəbət krijə.

— Cь xəbət ko təslime mьn krəne, mьn əw xəbət qəđandijə: ty bezə ka tə cь krijə.

— Mьn zi epeçə xəbət nəv Rəwane krijə. Paşl Gyle qəsə kr, wəki əw nəv se gynde Ərəzdəjane təşkilata zьna təşkil krijə.

Dy gyndada təşkil krijə xyəndənxana: nəv wan

хуэндьнханада 20 зьн б змане кырманчи пəхуэндитја хуə һьданə, бунə хуəнди, нһа газет у брушуря б змане де dxуьн. Хен з we Gyle cubu çəm Komisara Ronkaja Flьstane; нəһја Vedijə isal se мəктəб гунде кырманçада вəкријə. Санд çара зи Gyle даклад дабу нав хуэндьнханја гунд, дəрһəқа çансақје u сəјасəта Fьрқа Lenin, бона млəте бeук u дəрһəқа тəшкилата kolxoza.

— Қəрим ty bezə, қа тə сь хəбат бријə нав Туркменстане.

— Çəm мə şхуəл гəлəк сəтьнə, сьмқи нав Туркменстане кырманç кемьн, je ko һəрə зи з һəв бəланə: нав Firuze, рəх Aşxabate, Taşkende u je дьне.

Əз dxəbtim нав kolxoze Туркменстане. Kolxoze wan сандьне рəмбы дкьрьн u кырме һəвьрмуşe хуји дкьрьн.

Хəбата рəмбу зəф сəтьнə. Зьн з şəвəqe һəта мəқрəбе нав зəвје рəмбы dxəбтьн. Hale зьне Туркмен рьсəтьнə. Nav kolxoze трактор u машина малһəбунə гунд зəфьн. Kolkoz gymрəһ бу.

Paşi Таһьр gli кьр, дəрһəқа мəдəнјəта кырманçə хəбатци ko нав Rəwane cedбə u peşda dcə. Gyhe һəму һəвалан I Таһьр бу. Таһьр əјан кьр, əw хəbate gran, ko нав базаре Flьstanje te qədandьн, бона мəдəнјата кырманçан. Əw хəбата һан нав тарихе ьрсанəт зəф мəşурə, ko Нукмате Şewre тəзə дəст pe кријə. Le гəрəк əм бe зьн кemasја кадре мə рьн. Бона we зи Нукмата Şewre мə анијə vra дјə һазьркьне, wəки з хəбатци u батраке кырманçан, кадре баş һазьр бьн, һəрьн нав гунд u базар бхəбтьн.

Бона we қаре зи лазьмə əм хуə дəрбдар əјан кьн, əбата хуə баş бқəдиньн, б қрара u нeta сньси, wəки карьн қарəки бдьн хəбатцје кырманçан. Мəдəнјəта хуə екьн б форма млəтје, б фькре тəвмлəтје.

Sala peşın qət qize kyrmança nav Instituta Şərqedə tynəbu, le nna hənə dxunьn, nna qize kyrmança hatnə bər tav u rođkaja xyəndьne.

Z sinora mə dur, wəlate dərəkədə gələk kyrmançe xəbətci sərwext bunə, wəki nav Leningrade Instuta Şərqe həjə bona kyrmančan, əwana zi dxazьn ben bxunьn. Xen z kyrmanç vra hin dbьn: cin, maxin əçəm, tyrkmen, uzbek, manqol u gələk çurə mləte başqə; z vra tav u ronaji dərbaze wəlate xyə dkьn: inglaba proletari nav wə-lata xyə peşda tinьn, je ko z sinore mə durьn u bьn nire kapitalista mьlkədarada dnalьn. Əw fьkře han səja-seta Fьrqa Leninə, azabuna wəlata Rohlatejə.

II.

Bhare Leningrade pьr şirinə. Bəhr b pela xyəvə dhəzə u drəqsə. Cəme Neva hedi dməşə u te dkəvə nav bəhra paşle Fln.

Baqe Leningrade dxəmyьn mina buke jək sali. Le klama zavod fabrika u orduja xəbətcija dьle Hykmeta Şewre u tamara sosjalizmenə. Leningrad şəwqa Oktjabre Sorə. Bazare Lenin xyəş pala xyə dajə bər cəme Neva. Instituta Şərqe zi mina gylək kətjə nav çerga xanjan.

Evare xort u qize xyəndqar bərhəv bun nav mälə təvajl. Tahьr hat, gazet bьn mьle wl bun. Gazet bala kьr sər xorta, hər jək z wan b əşq u dьl dəst pe xyəndьne kьr. Gazet təzə z Rəwane ghiştun. Gazeteda mь-qaləki nvisibun dərheq xort u qize kyrmančan, ko nav Leningrade dxunьn. Gyle got:

— Əw gazet bdə mьn cka dərheq zьnada cь nvisanə.

— Le ty zi dərheq zьnada dbezi. Dərheq merada xəbər də. Gyle ko çara peşın nheri sər gazete, cəve wl

кәт мқалеки wa nvisibun: „lazьmә Leningradeda tәşkil kьn koma әdәbjәti“.

— Maşalә, сьқа тьштәк бағ nvisinә. Dәwьr u zәmanә mә z mә dxazә, wәki әm qәwәta хуә bşdinьn, b dәрbdarjә bхәbьtьn, b әғq u şaji dәрbaz kьn.

Әjni, we roze çvat kьn u tәşkil kьn kome әdәbjәt-je. Қьvş kьn dy – se һәvalә rьnd u һazьr, wәki sәrkarjә we kome bkьn. Z we şunda kome şağьrda rabun cun sәjrane. Hьngore bazare Leningrad gәlәk rьndә. Lәmpә elektrik minә sterk l ruje әzmana dcurьsьn. Қucada mәxluqәt minә ava сәman, dқeşjan. Dәnge rәdiojә u muzike dьle mәrvь şa dkьn.

Roztьra dьn ko һәmu şağьrd dәрse хуә xias kьn cun kiңo u taтrone.

Gyle һьlda qәlәm, dәri klit kьr u dәst pe nvisandь-ne kьr. Gәlәk fьkre rьnd bәрhәv bbun nav mәzuje wl, minә ava kanjә сjan nav merg, kyilk, сiman u nwalada dһatьn хare. Gyle әçebmajl bu, bavo әw fьkre rьnd, һәta nһa l ky bun, sawa һatьbun pәrdәkrьne.

Taһьr һat һyndyr. Gyle ереçә nvisibu. Таһьr һnәki fьkьri, da bәр әqlә хуә, wәki хуә zi bьvisә. Gyle nvisare хуә bәр Таһьr хуәnd. Таһьr dit nvisare Gyle zәf başә. Әwana we nvisandne b kolektivi һәvra rast kьn, kem zedә kьn. Gyle dәrkәt dәрve cu sәjrane. Wәxta Gyle nav baqә Leningrade dgәrja fьkr dkьr dәрhәq nvisandь-ne, sawa bkә, сь çurә bьnvisә, wәki baş dәrkәvә. Nә sәjda zәra gotьu; bәna nvisare baş, lazьmә zef хуәndьn. Fьkьred baş nav mәzuja wl bәрhәv dbun. Әwl dьyәst zu vәgәrә be disa bьnvisә.

III.

Sal b Sal хәbatci u batrake kyrmançan nav Instituta

Şərqe zədə db̄n. İnstituta Şərqe şəwq u cıraje wəlate Şər-
qeje, həvredana mləta u cıraje sn̄fe xəbatkarə. Gyle
Tah̄r b̄ həvaləd xyə n̄ha təşkil kr̄na koma ədəbjəte u
koma trone.

Hərro evare xort u q̄lze xyəndqar bərhəv db̄n, nav
klube, çerband̄ne ta trone dk̄n. Həvalək ur̄s hatbu qəj-
de list̄ne waqara hin dk̄r. Pijesa lizt̄de xorted mə xyə
nvisibun. Xen z̄ pijesa gələk stran, m̄qala u kteb tərç-
mə dk̄r̄n, dnvisand̄n, u d̄şand̄n Rəwane gozete „Rja
Təzə“ ra.

Mərvə şvan, gavan u rençbər n̄h̄a rja ylm̄ u mə-
dənjəte ḡrt̄nə. B̄ əşq u d̄ȳşa, dxəbt̄n, gələk fərəsət̄n,
ḡnd hin db̄n.

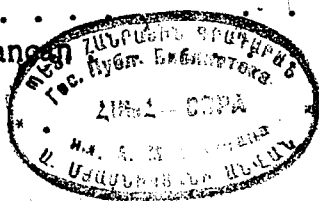
Mədanjata xəbatcije kyrmança b̄ ylme Marks-Lenin
te qədand̄n u təşkil kr̄n.

İnstituta Şərqe sterkək gəşə ləzmana Şərqe, nur u cıraje
təvmlət̄je, bər sn̄fa xəbatcije Şərqe re k̄v̄ş dkə.

Navnişə mьqala

	Ru.
1. Zəlixe	8
2. Nare	11
3. Kəwe	18
4. Əbas	26
5. Əskərja Məme	34
6. Rhan u Slo	39
7. Xazginja Goze	50
8. Ədəbjəti nəv xədatcje kyrmanca	58

Կախ 80 կ.

ՆՈՒՐԻ

Վաղարշյան անտառային

Պեհրատ, Յերեվան, 1934

НУРИ

Утренняя заря

Госиздат ССР Армяния, Эривань, 1934